

Sreda, 12. mart 2008. godine

Uvodna reč Odbrane

Otvorena sednica

Optuženi su pristupili Sudu

Početak u 9.04 h.

Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite sedite.

SUDIJA ORIE: Dobro jutro svima u sudnici. Gospođo sekretarko, molim vas da najavite predmet.

sekretar: Dobro jutro, časni Sude. *Ovo je Predmet IT-06-90-T, Tužilac protiv Gotovine, Čermaka i Markača.*

SUDIJA ORIE: Hvala vam, gospođo sekretarko. Odbrana gospodina Gotovine je najavila da želi da iznese uvodnu reč. Ostale strane su najavile da u ovom trenutku neće iznositi svoje uvodne reči. Dakle, gospodine Mišetiću i gospodine Kehoe, da li ste spremni da iznesete vašu uvodnu reč?

ADVOKAT KEHOE: Da, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Onda vas molim da počnete.

UVODNA REČ ODBRANE OPTUŽENOG GOTOVINE: ADVOKAT KEHOE

ADVOKAT KEHOE: Gospodine predsedavajući, časni Sude, moje uvažene kolege u Odbrani i Tužilaštvu. Gospodine predsedavajući, časni Sude, zovem se Gregory Kehoe. Čast mi je što zastupam generala Ante Gotovinu pred ovim Sudom. Časni Sude, juče sam ovde sedeo skoro čitav dan i razmišljao sam o mnogim stvarima koje su rečene o generalu Gotovini od strane Tužilaštva. Ne znam gde su stvari krenule u krivom pravcu. Ne znam kako je kancelarija Tužilaštva to uradila tako pogrešno. Mi ćemo u ovom delu uvodne reči da počnemo da objašnjavamo i elaboriramo, a moj deo uvodne reči, gospodine predsedavajući, časni Sude, odnosi se na opšti pregled tog područja. Posle toga će moj kolega gospodin Mišetić govoriti o *Operaciji Oluja* i o učešću generala Gotovine u toj operaciji nešto detaljnije. Dok sam juče ovde sedeo i slušao šta govori Tužilaštvo, upalo mi je u oči ne ono što je Tužilaštvo reklo, već ono što nije reklo. Ono što mi je upalo u oči je da nije bilo nikakvih deportacija kada je započela *Operacija Oluja* ujutro 4. avgusta 1995. godine, jer je Republika Srpska Krajina oduvek planirala da skloni svoje stanovništvo sa tog područja, a to je nešto što nije bilo rečeno pred Sudom. Nije bilo prekomernog granatiranja Knina ni 4. ni 5. avgusta. Kako mi to znamo? Mi to znamo iz sasvim praktičnih razloga, koji su bili očigledni i Tužilaštvu, ali su oni odlučili da vam to ne kažu. I taj prvi najvažniji praktični razlog bio je *Brionski snimak*, na koji su se pozivali i gospodin Tieger i gospodin Waespi pred Sudom. Na tom snimku predsednik Tuđman upozorava generala Gotovinu i druge komandante da ne troše nepotrebno municiju: "Nemojte granatirati kao da smo mi Amerikanci ili Rusi, jer

nemamo municije." To je činjenica koju Tužilaštvo nije spomenulo, a to ipak upada u oči pred njihovim argumentima da je došlo do prekomernog granatiranja. Oni nisu izneli da je jedina osoba koju su Ujedinjene nacije u Kninu zadužile da utvrdi da li su civilni ciljevi bili granatirani - Steinar Hjertnes, koji je bio šef vojnim posmatračima UN-a, obavio takav pregled 18. avgusta, i da je prilikom tog pregleda zaključio da je artiljerijski napad Hrvatske vojske bio odgovarajući i da je bio usmeren na vojne, a ne na civilne ciljeve. Taj izveštaj i njegov autor su jedini čvrsti dokazi koji će se pojaviti pred ovim Sudom, a dolaze iz Ujedinjenih nacija, u to vreme. Interesantno je spomenuti da je ovaj svedok, šef vojnih posmatrača UN-a, uklonjen sa popisa svedoka Tužilaštva.

SUDIJA ORIE: To je interesantno da se zna, ali Sud to već zna, jer je o tome obavešten gospodine Kehoe, pa tako da....

ADVOKAT KEHOE: Shvatam, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Da budemo veoma praktični. Nastavimo dalje.

TUŽILAC TIEGER: Da, gospodine. Idemo na praktične stvari i govorimo o pitanjima granatiranja. Tužilaštvo je govorilo o tome da je granatiranje bilo smišljeno da terorize civilno stanovništvo. Ono na šta vam nije skrenuta pažnja jeste merodavno pravo s tim u vezi da Međunarodni komitet Crvenog krsta - MKCK i dodatni protokoli kažu da je to prirodna posledica vojnog napada i da se napadi na vojne snage uvek namerno sprovode na brutalan način kako bi se zastrašili neprijateljski vojnici i tako se nagovorili na predaju. Verovatno važnije od svega drugog što je ovde ostalo neprimećeno u vezi generala Gotovine jeste to da je on bio operativni komandant koji je sa svojom vojskom ostvario ono što nijedna druga vojska nije uspevala. U ono vreme kad je vojska bosanskih Srba imala Ratka Mladića na čelu i za predsednika Republike Srpske - Karadžića, bosanski Srbi su pokušavali da učvrste teritorije pod njihovom kontrolom i da povežu teritoriju Krajine sa teritorijom pod kontrolom bosanskih Srba. Jedna je osoba, gospodine predsedavajući, časni Sude, dovela do propasti vojsku bosanskih Srba i privela kraju rat u bivšoj Jugoslaviji - jedan čovek na čelu je vojske koje su razarale bivšu Jugoslaviju od 1991. do 1995. godine doveo do kraja, jedna osoba, taj čovek. U upravljanju Hrvatskom vojskom - HV i u saradnji sa Armijom bosanskih Muslimana učinio je ono što međunarodne snage nikada nisu mogle da učine. Vama takođe nije bilo rečeno da je *Operacija Oluja* bila niz planova koji su smišljeni kako bi se bosanski Srbi zaustavili. To je počelo tokom leta 1995. godine zauzimanjem visova oko Knina. Zatim se prešlo na *operaciju Oluja 4.* i *5.* avgusta, da bi se u septembru i oktobru mesecu prešlo na *operaciju Maestral* i *operaciju Južni potez*, a svim tim operacijama je rukovodio general Gotovina kako bi se konačno porazila vojska bosanskih Srba i kako bi se privoleli za pregovarački sto, i kako bi se konačno zaustavili masakri. To je čovek koji sedi ispred vas. Ali ja mislim, časni Sude... Gospodine predsedavajući, časni Sude, da bismo videli kako smo se našli u 1995. godini, važno je da se vidi šta se pre toga događalo. Kao što časni Sud zna, mi nismo ovde da govorimo o prošlosti bivše Jugoslavije. Kada je došla 1991. godina, posleratna Jugoslavija je počela da se raspada. 1991. godine su održani referendum i u Sloveniji i u Hrvatskoj, posle kojih je proglašena nezavisnost od bivše Jugoslavije. Referendum u Hrvatskoj je održan 25. juna 1991. godine. Ubrzo posle toga, Hrvatska je međunarodno priznata. I dok Jugoslavija.... prethodnom Jugoslavijom je upravljao Slobodan Milošević uz podršku Jugoslovenske narodne Armije, i oni nisu bili posebno zainteresovani zbog odlaska Slovenije, ali su veoma želeli da zadrže Srbe u bivšoj Jugoslaviji. I prema tome, vidimo

početak evolucije govora i propagande Slobodana Miloševića o "Velikoj Srbiji" – da će svi Srbi živjeti u jednoj državi, i da uprkos javnih referenduma i demokratskih izbora koji su održani u Hrvatskoj i na kojima je narod odlučio da se odvoji od bivše Jugoslavije, to se nije dogodilo. Slobodan Milošević nije nameravao da dopusti Hrvatskoj da ode sa područjima naseljenim Srbima, kao što su: Krajina, Istočna Slavonija, Zapadna Slavonija... Istočna Slavonija - Vukovar, a Zapadna Slavonija je negde na sredini Hrvatske. I u tom trenutku je sa lanca puštena JNA kako bi krenula na Hrvate i kako bi ih pokorila. Ono što se tada dogodilo je zaista zastrašujuće, i mi ćemo vam za trenutak pokazati šta se tačno događalo tokom tog napada. To je bila jedna od najjačih armija u Evropi koja je puštena na civilno stanovništvo Hrvatske kako bi ga pokorila. Mogli bismo se zapitati zbog čega se Hrvati nisu branili. Stvarnost je bila takva, gospodine predsedavajući, časni Sude, da 1991. godine Republika Hrvatska nije imala čime da se brani. To je bila nova država bez vojske i vojnika, a našla se u sukobu sa jednom od najsnažnijih armija Evrope – Jugoslovenskom Narodnom Armijom. U kombinaciji sa napadom JNA, imamo formulaciju kojom su se služili mnogi ljudi unutar Republike Srpske Krajine o kojima ćete čuti: Milan Martić, Milan Babić, Radovan Karadžić i konačno general Mladić. Zanimljivo je napomenuti da još 1991. godine, kada je započelo stvaranje Republike Srpske Krajine na čelu sa Milanom Martićem i Milanom Babićem, jedan od oficira JNA koji je podržavao ono što su radili bio je upravo Ratko Mladić. Suočeni sa zemljom u kojoj su održani demokratski izbori, u junu 1991. godine osnovana je Republika Srpska Krajina, a proglasila je svoju nezavisnost tokom leta 1991. godine, a uz pomoć JNA je učvrstila ono što je osvojila u Krajini i u Istočnoj i Zapadnoj Slavoniji. Tako da se u jednom trenutku gotovo jedna trećina Republike Hrvatske našla u rukama Srba ili JNA. A ono što se dogodilo pod JNA bilo je stvarno stravično. Samo treba pogledati šta se dogodilo prelepom gradu Vukovaru, baroknom gradu na obalama Dunava, kako bi se razumelo kakvim je strahotama bilo izloženo hrvatsko stanovništvo od druge polovine 1991. godine pa sve do kraja rata, do prekida vatre u novembru 1991. godine. Pokazaću vam sada, časni Sude i gospodine predsedavajući, jedan isečak tih strahota kako bi časni Sud razumeo, samo kratak istorijat onoga kroz šta je ova zemlja prošla kako bi postala suverena, ako mogu?

SUDIJA ORIE: Molim vas da to učinite.

ADVOKAT KEHOE: Da, gospodine.

(video snimak)

novinar BBC: Čim su Slovenci i Hrvati proglasili neovisnost, Milošević je počeo rat. Napad na Sloveniju nije mu uspio, ali nakon poniženja usmjerio se na Hrvatsku. Njegova vojna strategija sastoji se od bombardiranja iz zraka, poslije čega dalekometno topništvo tuče to područje. Zatim u prodor kreću tenkovi i brojno pješništvo. Grozna zvjervstva i pljačke počinjeni su u ovim domovima. Ovdje vidimo samo posljedice. Nije ostalo ništa što bi se moglo prodati na crnom tržištu. Čelnici EU odlučili su poslati britanskog predstavnika lorda Carringtona kako bi intervenirao između, po njihovim rečima "strana u sukobu". Marljivo je sastavljao sporazum za sporazumom o prekidu vatre. Milošević ih je revno potpisivao i još revnije kršio. Ništa se po strahotama ne može mjeriti s opsadom Vukovara.

Nivan Mariević, Hrvat: Željeli su im otetu prošlost, povijest, sjećanja, identitet. Željeli su da bude kao da nikad nisu postojali. Spalili su njihove knjige, arhive, spise, rukopise, matične

knjige rođenih i umrlih. Sve u ime etničkog čišćenja. Razorili su njihove drevne spomenike, čak i grobove i crkve. Uvijek njihove crkve. Ali nisu mogli uništiti duh Vukovaraca. Protiv najokrutnijih strojeva za ubijanje odupirali su se danima i noćima, 90 dana i 90 noći. Srbi su se hvalili: "Vukovar će sutra pasti", ali ljudi se nisu željeli predati. Nitko nije izašao iz podruma i molio za milost. Nitko nije izašao sve dok lijepi Vukovar nije potpuno uništen. Srbi su likovali, kao da su potukli jednako naoružanu vojsku kao što je bila njihova.

novinar BBC: Unatoč dokazima o suprotnome, Srbi su često optuživali žrtve da su same ubile svoje sunarodnjake.

vojnici JNA: Ovo nije hrvatska teritorija, nego Jugoslavija, i hrvatske snage ubile su u stvari, ubile i izmasakrirale te ljude.

građanka Vukovara: Ubili su sve naše prijatelje, a mi nismo krivi. Nismo željeli rat. Mi volimo ljude, ne ubijamo ih. Ipak ih ne mrzimo.

novinar BBC: Francuzi su zatražili učinkovitiju intervenciju. U odgovoru je Vijeće sigurnosti nametnulo embargo na uvoz oružja u sve republike bivše Jugoslavije. Ali Hrvati su bili gotovo bez obrane, dok su se srpski generali hvalili da imaju dovoljno zaliha za šest godina rata! Nadmoćna ratna tehnologija omogućila im je da s lakoćom osvoje trećinu Hrvatske. Usto su razorili, bezrazložno i bezumno razorili većinu sela na dubrovačkom području.

lord Carrington: Sve ovisi o prekidu vatre. A nakon 12 prekida vatre, teško je biti optimističan kako će se održati.

novinar BBC: Lord Carrington bio je toliko ravnodušan prema kršenjima prekida vatre da su UN poslali svog pregovarača Cyrusa Vancea kako bi on pokušao nešto učiniti. Uspio je postići primirje prihvativši status quo. Doveo je snage UN-a kako bi čuvale nove granice. To je spriječilo Hrvate da vrate vlastiti teritorij. Premda je izgubio bitku za Dubrovnik, Milošević je imao razloga da bude zadovoljan. Osvojio je trećinu Hrvatske, uništio njezino gospodarstvo, ubio više od 9.000 ljudi, protjerao je gotovo njih 250.000 iz domova, razorio 400 katoličkih crkava, i pokazao što za njega znači etničko čišćenje, a to je dakako, fašizam. Postavljala su se pitanja: zašto se rat ne može zaustaviti? Čemu služi NATO? Amerikanci su zaprijetili zračnim udarima i bombardiranje je prestalo, ali je ponovno počelo čim su prijete ostale samo na riječima. To nije, niti je ikad bio, građanski rat. Bio je to ničim izazvan napad na nenaoružane civile - teško naoružane vojske. Bio je to genocid, kao što je to uvijek tvrdio predsjednik Izetbegović. Kako je moguće da smo dopustili da se ovakvi prizori ponovno vide u ovom stoljeću? Teško naoružani srpski secesionisti s lakoćom su osvojili dvije trećine Bosne i Hercegovine. Ovaj prizor granatiranja ljudi koji su čekali kruh, a poslije i masakr na sarajevskoj tržnici, šokirali su svijet. Nikad naši čelnici nisu bili vredniji prijezira nego kad su se pretvarali da ne znaju jesu li možda Muslimani odgovorni za taj masakr. I opet su ljudi pitali zašto rat ne može biti zaustavljen. Naši čelnici, nemajući vlastite politike, mogli su na javnu poviku odgovoriti samo šutnjom.

OFTV, naslov: Ovom dječaku nitko nije rekao da su mu roditelji mrtvi

dečak: Mama, mama, mama! I moja mama je bila tamo đe je pala. Tako je ona pala, i nisam vidio nju. Samo je bila ovako stavljena, i nisam vidio nju, a tatu sam vidio ovako kako leži i raznesena mu ovde noga, i vidim okreće glavu i pogleda u mene, i onda vratio glavu i ... u nesvijest.

Salman Ruzhdi: Što reći djeci ubijenih roditelja? Kako uvjeriti bošnjačku djecu da prihvate europske vrijednosti kad im je upravo Europa ubila roditelje? Kako se boriti protiv druge ideologije koja im daje oružje? Ako za 10 ili 15 godina, kad ova djeca odrastu budemo imali Hamas ili Hezbolah na rubu zapadne Europe, koji će se željeti osvetiti za smrt svojih roditelja, što ćemo im reći? Da su teroristi? Kako ćemo ih moći nazvati teroristima, kad su i sami žrtve terora?

novinar BBC: Naši su čelnici pogazili sve relevantne međunarodne sporazume koje su potpisali u naše ime. Zatvorili su svoj um i otvrdnuli srca za posljedice svojih prijedloga. Toleriraju, gotovo odobravaju fašistički režim nedaleko od naših vrata. Strašni zločini vrše se i u ovom trenutku u ime "etničkog čišćenja". A mi, kako možemo živjeti sa sramotom, znajući da smo zatvorili oči? (iz filma "Dva sata od Londona")

(kraj video snimka)

ADVOKAT KEHOE: Gospodine predsjedavajući, časni Sude, hteo sam da vam pokažem ovaj video...

SUDIJA ORIE: Gospodine Kehoe, mi smo se zapitali zbog čega, jer ovo Pretresno veće želi da čuje činjenice o pozadini ovog konflikta. Pretresno veće želi da čuje kakva je muzika izabrana kao podloga ovih snimaka za koji ne znamo u kojoj je meri to novinarski materijal i da li stvarno prikazuje ono što je rečeno, svakako o pozadini konflikta, zverstvima koja su na raznim stranama počinjena protiv Hrvata, Muslimana, i tako dalje, što je svakako relevantno. Dajte da se držimo činjenica. Mi nismo porota, i naravno da se Pretresno veće pita dok gleda u ovaj snimak, da li to spada u ostvarivanje prava optuženog da ima pravično i javno suđenje, da li je to javnost koja posmatra način na koji se vi obraćate Sudu, ili da li je Sud taj kome je dozvoljeno da posmatra način na koji se vi obraćate javnosti. Molim vas da nastavite.

ADVOKAT KEHOE: Časni Sude, suština je u tome kako je ovo sve započelo, kako biste mogli da razumete *Operaciju Oluja* i ono što se dogodilo posle toga. Od suštinske je važnosti da vidite šta se ranije događalo i kakav je bio razvoj te situacije. Za nas je od velikog značaja pitanje Vukovara, časni Sude, i ja ću vam prikazati kratak snimak radi poređenja onoga što se dogodilo u Vukovaru i onoga što se dogodilo u Kninu, i ja molim časni Sud i vas gospodine predsjedavajući da pogledate te činjenice.

SUDIJA ORIE: Gospodine Kehoe, ja sam mislio da ste razumeli poruku?

ADVOKAT KEHOE: Jesam, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Da. Zbog toga mi ne moramo da poredimo ko je... s kim se loše postupalo, ko je maltretiran, jer naravno da Pretresno veće prati ne samo ono što je sada prikazano, već i mnogo činjenica iz sudskih predmeta u ovom Tribunalu, kao i sudskih predmeta u republikama bivše Jugoslavije, u kojima se Pretresnom veću ne prikazuju novinarske impresije. Ja imam pitanje za vas u vezi toga, i možemo da pratimo ono što se dogodilo na osnovu dokaznog materijala koji nam je prikazan i o kojem se potom raspravljalo. Ne znam da li će ovaj video kasnije biti ponuđen na usvajanje u spis i na kojoj osnovi?

ADVOKAT KEHOE: Biće, časni Sude.

SUDIJA ORIE: A onda ćemo videti da li postoje neki prigovori s tim u vezi. Možete li nam barem u ovom trenutku reći šta mi to gledamo? Ko je to objavio, ko...

ADVOKAT KEHOE: *BBC*, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Da.

ADVOKAT KEHOE: Kako i piše na početku snimka, to je Britanska televizijska stanica – *BBC*.

SUDIJA ORIE: *BBC*. U redu. Videćemo kada to budete ponudili u spis da li će biti prigovora. Pored pozadine koja zanima Pretresno veće, ono svakako potom želi da vidi fokusiranje na ono što je u samoj suštini ovog predmeta.

ADVOKAT KEHOE: Da, časni Sude. Sada ćemo po principu podjeljenog ekrana pogledati poređenje Vukovara i Knina, koji ćemo takođe...

SUDIJA ORIE: Da. Pogledaćemo to. Ja mogu da podelim svoj ekran i prikažem bilo koji snimak. Da pogledamo sada to i da vidimo da li će biti od pomoći...

ADVOKAT KEHOE: Da časni Sude.

SUDIJA ORIE: ...Pretresnom veću. Izvolite, nastavite.

(video snimak)

(kraj video snimka)

SUDIJA ORIE: Gospodine Kehoe.

ADVOKAT KEHOE: Da, časni Sude?

SUDIJA ORIE: Pretresnom veću postaje jasno ono što vi prikazujete sa ova dva uporedna snimka, gde su u Kninu koji nam prikazujete zgrade uglavnom netaknute, i gde su u Vukovaru koji prikazujete zgrade teško oštećene.

ADVOKAT KEHOE: Da, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Ukoliko ste to želeli da Sud razume, u tome ste uspeali, kao i poziciju Odbrane da u Kninu zgrade nisu bile tako mnogo oštećene, a da je potpuno drugačije bilo u Vukovaru. Pretresno veće je to u potpunosti razumelo. Izvolite, nastavite.

ADVOKAT KEHOE: I, časni Sude, Tužilaštvo nikada nije podiglo optužnicu za nezakonito bombardovanje Vukovara.

SUDIJA ORIE: Vi znate šta je to. Izvolite, nastavite.

ADVOKAT KEHOE: Ako mogu, časni Sude, neko se može zapitati kako se ovo dogodilo. I kao što sam nešto ranije rekao, važno je kako je ovaj predmet evoluirao, jer kada pogledamo unazad u 1991. godinu, tada nije postojala Vojska Republike Hrvatske. Ona je tek bila u osnivanju. Započelo se sa obukom, ali oni nisu imali ništa čime bi se borili protiv JNA. I... ono što se desilo nakon što su Srbi i JNA učvrstili svoje dobitke u Republici Hrvatskoj, bilo je to da se pojavio *Vanceov plan* u januaru 1992. godine, koji se pominje na ovom snimku, i sada ćemo to ponovo videti na ekranu. Tu vidimo narandžasto obojena područja koje su Srbi zauzeli, i krajinski Srbi i JNA, koja su potom postala zaštićene zone UN-a, a koje su bile učvršćene *Vanceovim planom*. Ono što je *Vanceov plan* postigao 1992. godine je bilo učvršćivanje dobitaka Srba. Plan je sadržao dolazak UNPROFOR-a 1992. godine, kao i to da UN, kako je rečeno u presudi u *Predmetu Martić*, osigura demilitarizaciju zona i da svi stanovnici budu zaštićeni od oružanih napada. Na žalost, od 1992. godine pa do *Operacija Bljesak i Oluja* 1995. godine, od toga ništa nije bilo dalje od istine. Ako pogledamo izveštaj specijalnog izvestioca iz 1994. godine u paragrafu 136, koji se nalazi na ekranu: "Prema statistici UNHCR-a, od 1994. godine, 800 do 900 Hrvata, uglavnom starijih i nesposobnih ljudi su ostali u UNPA zonama, zaštićenim zonama UN, u sektoru Jug. Procenjuje se da je oko 44.000 Hrvata živelo u tom području pre izbijanja sukoba 1991. godine: "Demografske procene za zaštićene zone UN-a u sektoru Sever od 1994. godine pokazuju da od ukupnog stanovništva od 112.000 je 1000 Hrvata i Muslimana i dalje tamo uprkos etničkom čišćenju." Dovoljno je reći da je *Vanceov plan* UN-a nastojao da zaštiti i hrvatsko i muslimansko stanovništvo u zaštićenim zonama UN, ali da je u tome u potpunosti promašio. Izveštaji o etničkom čišćenju, ubijanju, patnjama i drugim stradanjima Hrvata i Muslimana od 1992. godine do 1995. godine su ogromni, i sve to uprkos ideji *Vanceovog plana* o tim područjima, uključujući i Krajinu, da su oni i dalje bili u sastavu Republike Hrvatske. I tokom čitavog tog perioda, nije bilo uspešnog diplomatskog napora da se ta područja i zaista vrte Republici Hrvatskoj. Na koji način su se oni suprotstavljali? Šta je trebalo da uradi Republika Hrvatska? Srećom, ono što je Republika Hrvatska uradila bilo je da vrati ljude kao što je Ante Gotovina, koji je proveo neko vreme u Francuskoj *Legiji stranaca* i u vojsci, i onda se vratio kako bi spasio domovinu, i počeo je sa obukom vojnika. General Gotovina nije imao obuku u smislu tradicionalne doktrine JNA koju ste videli kako deluje po Vukovaru. On se vratio 1991. godine i krenuo je da se uspinje hijerarhijom u Hrvatskoj vojsci, dobijajući činove kao osoba sa same linije fronta. On nije bio štabni oficir u komandi, već čovek koji je predvodio svoje vojnike na frontu i uzdigao se do vrha. Istina, on je dobijao pomoć. Vi ćete videti tokom ovog suđenja da su Sjedinjene Države ovlastile jednu kompaniju pod imenom MPRI da zajedno sa Hrvatskom vojskom pomogne u obučavanju Hrvatske vojske. General Gotovina je osnovao jednu školu za obuku oficira gde se predavalo i međunarodno humanitarno pravo. Polaznici te škole su prvi put diplomirali 1994. godine. To je u stvari bila vojska koja je rasla pred njegovim očima. Časni Sude, gospodine predsedavajući, to je bio čovek, oficir...

SUDIJA ORIE: Gospodine Kehoe, sada ste već spomenuli oko 25 puta generala Gotovinu, i kada govorite o generalu Gotovini, vi okrećete leđa Sudu i obraćate se generalu Gotovini. Ako se obraćate Sudu, do sada Pretresno veće već zna gde gospodin Gotovina sedi. To je sa naše desne strane. Zbog toga ponavljam da ovo nije pozorište, već Sud na kome Pretresno veće sluša vašu uvodnu reč. Izvolite nastavite.

ADVOKAT KEHOE: Da, časni Sude. Ovo je čovek koji nikada nije izgubio iz vida, časni Sude i gospodine predsedavajući, šta je pravično a šta nije - kada je vodio svoje ljude u borbu,. Želeo bih da vam prikažem, časni Sude, kratak intervju sa čovekom koji će vam se

predstaviti, časni Sude i gospodine predsjedavajući, kada je reč o tome ko je bio general Gotovina pred samu borbu.

(video snimak)

katolički biskup: *On me je tada samo zamolio da dođem, ali mi nije rekao da neposredno predstoji vojna akcija Maslenica, koja se poslije pet dana posle moga susreta sa časnicima i dočasnicima dogodila, odvijala u zaleđu grada Zadra. Sigurno da je general Gotovina želio da ja iznesem katolička načela o postupanju u ratnim događanjima i da je želio on osobno čuti, a isto tako, želio je da ja iznesem njegovim suradnicima, koji su svi bili u tom krugu i da kroz predavanje, konferenciju i razgovor koji se događao tada, da iznesem ono što uči katolička crkva o ponašanju vojnika u obrani, to jest, kada je rat, obrambeni rat u domovini, da se iznesu načela kako postupati u vojnim... akcijama, u događajima, u ratnim događajima koji su prethodili. Ja tada nisam znao, nije mi otkrio razloge zašto me je pozvao, ali sam kasnije vidio i kasnije sam i u razgovoru s njim, u mnogim prilikama, sjećali smo se ovoga, jer mi je rekao: 'Vrlo je važno da mi kao biskup iznesete katoličku nauku, da mogu moji časnici i dočasnici se držati tih katoličkih načela u ratu.' Jer konačno, kao što smo učili da u ratu treba držati etiku, i postoji granica zakonite obrane, a ta granica se ne smije preći. Ja sam govorio hrvatskim časnicima kad sam govorio o etici, o ratu i miru, da je ono što je potrebno činiti jest obrana zakonita, ali da se ne smije preći zakonite obrane, da se ne smije rušiti i da nije etično silovati, da nije etično pljačkati i da nije etično činiti bilo koje zlo. A sve ono što je potrebno za obranu domovine i što ne ponižava drugog čovjeka, to je zapravo... mora biti utkano u vojnu etiku, u etiku onih koji ratuju. Moj pogled na generala Gotovinu iz mojih susreta za vreme rata, moj pogled na njega je pozitivan. Za mene je general Gotovina čovjek koji se držao ratne etike, čovjek koji mi je rekao nakon konferencije: 'Ekselencijo, vrlo mi je važno da ste to rekli pred mojim časnicima, pred mojim dočasnicima i časnicima, i to ću im ponavljati stalno – da se drže toga što ste im vi rekli.' Kad sam ga susreo nakon akcije Maslenice, i kasnije nekih drugih akcija, on se vraćao, rekao sam vam u prigodama Božića i Uskrsa ili Nove godine, rekao mi je: 'Uvek mi je na pameti ono što ste vi govorili'.*

(kraj video snimka)

ADVOKAT KEHOE: Dovoljno je reći, časni Sude i gospodine predsjedavajući, da kada je general Gotovina davao instrukcije svojim trupama, govorio im je da se ponašaju: etički, časno, pošteno i moralno. Nastavljamo dalje, časni Sude. Mnogo se toga dogodilo u ovom periodu između 1992. godine i 1995. godine. Rastuća vojska bosanskih Srba je učvrstila svoje dobitke zajedno sa dobicima u Hrvatskoj. Diplomacija je bila poražena na međunarodnom nivou tokom 1992. godine, 1993. godine i 1994. godine, jer su bosanski Srbi odbili Vance-Owenov plan kao i plan Kontakt grupe 1994. godine. Ja znam da o tome časni Sud zna mnogo više. Ali je jasno da 1995. godine, kada se međunarodna zajednica već umorila od ratova u bivšoj Jugoslaviji, da je to bila tačka gde će doći do kraja te igre. Bosanski Srbi su shvatili da je vreme da se učvrste teritorijalni dobitci, i to je bilo ono što su nameravali da učine. Republika Srpska i Republika Srpska Krajina su započele te 1995. godine da idu ka kraju te igre. U februaru mesecu 1995. godine, precizno 20. februara 1995. godine, Republika Srpska i

Republika Srpska Krajina su najavile osnivanje zajedničkog saveta odbrane. Od tog trenutka su i zvanično delovale zajedno. U martu 1995. godine predsednik Radovan Karadžić je izneo svoj plan za kraj igre u istočnim enklavama Srebrenici i Žepi, i mi to imamo sada na ekranu: "Prvi cilj je bio odvajanje od druge dve nacionalne zajednice, a drugi strateški cilj je pravljenje koridora između Semberije i Krajine. Neće biti ni Krajine, Bosanske Krajine ni Srpske Krajine ili saveza srpskih država ukoliko ne obezbedimo taj koridor. Šesti strateški cilj jeste da srpska republika Bosna i Hercegovina ima izlaz na more." Kada je u martu 1997. godine Radovan Karadžić izdao direktivu koja se ticala učvršćivanja ciljeva u Srebrenici i Žepi, kancelarija Tužilaštva je to tako i nazvala. Direktiva broj 7 je upućivala vojsku Bosanskih Srba da dovrše teritorijalno razdvajanje Srebrenice od Žepe što je pre moguće, čime bi se sprečila čak i pojedinačna komunikacija ljudi iz dve enklave. To je bila planirana i dobro promišljena vojna operacija koja je trebalo da stvori nemoguću situaciju nesigurnosti i bez nada za dalji opstanak i život stanovništva Srebrenice. To je bilo u martu 1995. godine. U maju 1995. godine je istekao prekid vatre, i 26. maja 1995. godine bosanski Srbi su uzeli za taoce mirovnjake UN-a. U julu mesecu 1995. godine, situacija u bivšoj Jugoslaviji nije pružala nadu u mirno rešenje sukoba, pa su snage UN-a počele da razmatraju povlačenje svojih mirovnjaka. I na kraju igre se počelo sa napadom na Srebrenicu i Žepu tokom prve nedelje jula 1995. godine. Na žalost, tragično, kao što znate časni Sude i gospodine predsedavajući, svet je stajao po strani dok je 7.000 muškaraca, bosanskih Muslimana izvedeno i streljano. Odgovor na to međunarodne zajednice je bio bukvalno nikakav. I treba da se kaže da je u to vreme to bilo jedino ratište gde su Srbi vodili borbe. Kao što možete da vidite na ovoj karti na ekranu, enklave Srebrenica i Žepa, a zatim i Goražde su bili pod opsadom, i jasno je kako se bližio kraj igre da su Srbi želeli da učvrste svoje dobitke, pa su krenuli prema krugu koji je označen brojem 1 gore u uglu, a reč je o *Bihaćkom džepu*. A sada gospodine prededavajući, znam da ste mnogo čuli o *Bihaćkom džepu*. To je takođe bila enklava bosanskih Muslimana koja je bila okružena bosanskim Srbima. Zbog čega je ona bila toliko značajna? Zbog toga što bi padom Bihaća bili ujedinjeni bosanski Srbi sa krajinskim Srbima, čime bi cilj "Velike Srbije" bio ostvaren, kao i cilj koji je postavio Radovan Karadžić, a o kome smo takođe ranije govorili, koji bi takođe bio ostvaren. Bilo je od ključnog značaja da Bihać ne padne. Zbog čega je još bilo važno da Bihać ne padne? Nije bilo nikakve sumnje da ukoliko Bihać padne, da bi reke severo-zapadne Bosne kao u Srebrenici, u rukama Ratka Mladića bile crvene od krvi bosanskih Muslimana. Ja vam tvrdim da o tome nije bilo nikakve sumnje. I pošto su dobici Srebrenice i Žepe učvršćeni, novi general krajinskih Srba, general Mrkšić krenuo je u napad na Bihać 17. jula, 17. jula 1995. godine. Kakav je strah tada osetila međunarodna zajednica? Ambasador Sjedinjenih Država Galbraith je rekao da bi najveće moguće zlo bilo u mogućem padu Bihaća rizik od masakriranja 40.000 ljudi. I ambasador Galbraith je svedočio u *Predmetu Milošević*: "Bili smo duboko zabrinuti da će Bihać pasti i da će on postati još jedna Srebrenica. On je imao četiri puta više stanovništva nego Srebrenica, tako da smo se plašili da ćemo biti svedoci masakra 30.000 do 40.000 ljudi, ukoliko bi Mladić i bosanski Srbi učinili istu stvar." Na svedočenju u *Predmetu Martić*, ambasador Galbraith je ponovio ove komentare: "U julu 1995. godine, bosanski Srbi su pregazili Srebrenicu, masakrirali su nekih 7.000 muškaraca i dečaka, kao što su pregazili i Žepu, još jednu zaštićenu zonu, i oni su potpomognuti snagama RSK, pokrenuli napad na Bihać, i izgledalo je kao da će uspeti. To je bilo nepodnošljivo za hrvatsku Vladu, a bilo je nepodnošljivo i za Sjedinjene Države. Hrvati su se plašili da će Bihać biti pregažen i da će doći do još jednog masakra, i da će preživeli završiti u Hrvatskoj, kroz koju je od 1991. godine prošlo dva miliona izbeglica, i da će se na taj način učvrstiti zapadni srpski entitet – Republika Srpska Krajina, plus teritorija Bosanskih Srba, i tako bi se Hrvatska našla u strateškoj izolaciji, a to

hrvatska Vlada nije mogla da dozvoli. Videli su da nema nikakve šanse da uspeju mirovni pregovori sa krajinskim Srbima, obzirom na stav optuženog, a to je Milan Martić, koji je odbio da pregovara." Kao reakcija, Vlade Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske su se sastale u Splitu u julu mesecu 1995. godine - 22. jula 1995. godine. "Postignut je sporazum da se protiv bosanskih Srba deluje iz Republike Hrvatske, kao i da se dozvoli HV da deluje u Bosni. Shvatate, u tom trenutku je Vojska RSK krenula na Bihać. I uz dozvolu vojske... izvinjavam se, Vlade Bosne i Hercegovine, general Gotovina je preuzeo napad na Grahovo 27. Jula, kako bi umanjio pritisak na Bihaćki džep i kako bi omogućio Bihaćkom džepu i Armiji BiH da preživi. On je predvodio taj napad koji je počeo 26. jula i koji je uspeo 27. jula. I to je delovalo, časni Sude i gospodine predsedavajući. Došlo je do povlačenja iz Bihaća, i Bihać nije pao. Bosanski Srbi zajedno sa vojskom Srpske Krajine nisu uspeali u svojoj nameri. Ipak, bez obzira na gubitak Grahova, Milan Martić, tada predsednik Republike Srpske Krajine nije imao nikakve namere da u miru živi u Republici Hrvatskoj, nije želeo mirovne pregovore koji bi doveli do mirnog rešenja problema, kao što smo čuli utokom razgovora koji je vodio u Kninu u to vreme, nedugo nakon pada Grahova 27. jula.

(video snimak)

Milan Martić: ...da živimo zajedno sa našim zlotvorima. Jasno je da je taj život nemoguć i zbog toga mi smo svjesni samo jednoga: Ne nudi nam se nikakav izbor mira. Mi izbor za mir nemamo. Nama se nudi ropstvo sa neizvesnim životom i borba za slobodu. I oko tog izbora ja sam jasno opredeljen – moramo ići do kraja, a to je borba za slobodu. Mi moramo da mislimo samo jedno, a to je da se odbranimo, da budemo vojno jaki i sposobni.

novinarka: Ponavljajući opredeljenje da Republika Srpska Krajina nikada neće biti dio Hrvatske, predsednik Martić je posebno naglasio ubjeđenje da srpski narod ima snage da svoju časnu borbu za opstanak izbori do kraja i pokaže zlotvorima da je Republika Srpska Krajina bila i da će ostati srpski etnički prostor.

(kraj video snimka)

ADVOKAT KEHOE: I kako bi to učvrstili, časni Sude... izvinjavam se, časni Sude. I kako bi to učvrstili, časni Sude, bosanski Srbi i Krajinski Srbi pripremali su se za rat. Ako možemo sada da usmerimo pažnju na video snimak broj 18, molim vas.

(video snimak)

novinar CNN: Bosanski Srbi i njihovi saveznici održavaju hitne krizne sastanke, ne zato što se SAD približio ukidanju embarga na oružje, ni zato što je NATO zaprijetio oštrijom sankcijom, kako bi zaštitio preostale zaštićene zone. Povod tim sastancima je mogućnost općeg rata s Hrvatskom vojskom. General Mladić sastao se sa zapovjednicima krajiških Srba kako bi dogovorili zajedničku vojnu strategiju.

(kraj video snimka)

ADVOKAT KEHOE: I dok se to dešavalo... izvinjavam se, časni Sude. Izvinjavam se, sudijo.

SUDIJA ORIE: Ja... ja pratim prevod, pa napravite malu pauzu kako bi mogao da se završi i prevod na francuski jezik, a zatim nastavite.

ADVOKAT KEHOE: Da, časni Sude. Dok su se bosanski Srbi i Krajiški Srbi spremali za rat, oni su takođe pokušali da kupe vreme putem navodnih svojih napora na diplomatskom polju, pa smo tako imali niz sastanaka u Ženevi tokom prvih dana avgusta. Međutim, ono što je iz svega ovoga sasvim jasno, iz ovog snimka od 2. avgusta 1995. godine jeste da Martić nije imao apsolutno nikakvu nameru da uđe u mirovne pregovore. Ako pogledamo na sredini strane koja govori o planu Z-4, a plan Z-4 je predložio ambasador Galbraith, i koji je pored ostalih detalja, predviđao da se krajiški Srbi na miran način reintegrišu u Republiku Hrvatsku, Prijić kaže: "Oni su tamo rasuti, ali mi ne možemo da prihvatimo Z-4." Martić: "Ni u kom slučaju, ni u kom slučaju. Nema razgovora o Vanceovom planu ili o planu Z-4." Oni uopšte nisu bili zainteresovani da se bave s tim. Ono čime su se oni tada bavili, časni Sude, bilo je planiranje rata. Sve se ovo, časni Sude, dešavalo u periodu od nekoliko dana, a ja ću sada skrenuti vašu pažnju na poslednju stvar u vezi toga, a radi se o vesti BBC-a koja je preuzeta sa Radio Knina. Negde na sredini...

SUDIJA ORIE: Morate malo da usporite zbog...

ADVOKAT KEHOE: Da, časni Sude.

SUDIJA ORIE:... prevodilaca. Možda da ponovite nekoliko poslednjih rečenica.

ADVOKAT KEHOE: Da, časni Sude. Ono što se sada nalazi pred nama na ekranu je članak koji dolazi iz svetskog servisa BBC-a i govori o pregovorima u Ženevi. Ne moramo da ulazimo u detalje članka, ali se u njemu kaže da Prijić i krajiški Srbi nisu imali nikakvog interesa da pregovaraju o miroljubivom rešenju. I sve do prvih nekoliko dana avgusta, uz ove informacije koje su dolazile od krajiških Srba, sve su to znali predsednik Tuđman, general Gotovina i ostali. Jedino čime su se oni bavili bila je kupovina vremena, kako bi se pripremili za rat. A osoba koja će voditi taj rat u saradnji sa generalom Mrkšićem nije bio niko drugi već Ratko Mladić. 30. jula 1995. godine, general Mladić je došao u Knin kako bi razgovarao o tom planu. Ako možemo da pređemo na video snimak.

(video snimak)

novinar: General Ratko Mladić, generalni komandant Glavnog štaba Vojske Republike Srpske, naš stari poznanik i ovaj... jedna od srpskih legendi, pa je ovo prilika da iskoristimo prisustvo generala Mladića da vam se obrati i da eventualno postavite neka pitanja o aktuelnoj situaciji koja je vrlo važna za srpski narod, bitna, presudna. Ja ne bi dalje dužio, pa evo prepuštam generala vama, odnosno, gospodine generale - izvol'te.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

Ratko Mladić: *Hvala lijepo. Ja samo da iskoristim ove vaše medije da pozdravim narod u Republici Srpskoj Krajini. Tu smo skupa. Ja sam uvijek bio tu, iako sam otišao i odsutan malo, nikad ja nisam otišao odavde.*

novinar: *Možda za početak gospodine generale, kako vi vidite sveukupnu situaciju u Republici Srpskoj i Republici Srpskoj Krajini, trenutno?*

Ratko Mladić: *Pa u ovom momentu je, ja bih rekao, prilično složena situacija zbog veoma obimne agresije oružanih snaga Hrvatske na Republiku Srpsku, a cilj te njihove operacije jeste da se odseče Republika Srpska Krajina i da se silom oružja uz pomoć njihovih medijatora i pritiscima međunarodne zajednice oružjem nametne rešenje na ovom prostoru. No ja se nadam da će uz dobru organizaciju i funkcionisanja svih segmenata srpskoga naroda u Republici Srpskoj i Republici Srpskoj Krajini uspešno se razrešiti, i ja mislim da su Hrvati napravili odlučujuću grešku u ovome ratu koja će ih mnogo koštati.*

novinar: *Imaju li Srbi dovoljno snage da se odupru Muslimanima i Hrvatima?*

Ratko Mladić: *Srpski narod ima dosta snaga i dovoljno snage, i da nije bilo pomoći zemalja germanskog i islamskog bloka, na žalost i nekih drugih, davno bi oni izgubili rat. Svako produžavanje ovog rata je katastrofalno u prvom redu po one koji su ga i počeli, a to su Hrvatske oružane formacije.*

novinar: *Gospodine generale, sa strateškog gledišta, po mojoj skromnoj proceni, mislim da su Hrvatske snage jako puno razvučene sada na teritoriju prema linijama odbrane naših Srpskih odbrambenih snaga. Koliko to u strategiji može pomoći za uspešni strateški udarac, za uzvraćanje i oslobađanje ponovo naših prostora?*

Ratko Mladić: *Pa, ja ne bi na vaše... pitanje je vaše dobro i vi ispoljavate novinarsku radoznalost. Ne bi ja na vaše pitanje odgovarao ovaj... sa punom preciznošću. Naredno vreme će da pokaže i da odgovore na vaša pitanja.*

novinar: *Kakva je trenutna situacija na Grahovsko-Glamočkom ratištu?*

Ratko Mladić: *Hrvatske oružane formacije su izvršile napade, i one su ušle u Grahovo i delom u Glamoč, no ja se nadam da ćemo mi to veoma brzo povratiti kao i druge okupirane teritorije Srpske Republike.*

novinar: *Nas pored ove situacije na Grahovsko-Glamočkom ratištu interesuje i kakvo je stanje na... masivu Dinare s obzirom da je to u zoni odgovornosti Drugog Krajiškog korpusa? Proturaju se raznorazne informacije u javnosti, to čine čak i pojedina sredstva informisanja na srpskim prostorima, o tome da nema dovoljno koordinacije u odbrani Republike Srpske Krajine i Republike Srpske, pa čak ima i onih priča i pokušaja da se unese nespokoj među stanovništvo. Govori se o nekim prodajama ili predajama slobodne teritorije zbog drugih ciljeva?*

Ratko Mladić: *Pa, ja prvo ne bi želio da se upuštam u... i da komentarišem sračunatu propagandu niskog intenziteta. Za mene je jedinstven narod srpski od Kupe i Korane do timoka i Južne Morave. Ja smatram da srpski narod na tome prostoru kao i svi drugi narodi na ovoj planeti trebaju da imaju i isti interes, da imaju istu državu, istu... i ostale strukture te države, i mislim da za dešavanja na svakom delu te teritorije, a da ne kažem i za svakog pojedinca na planeti - Srbina, treba biti bar u onoj meri zainteresovani u kojoj su to savremene države za svoje građane koji žive u okviru njene ili na teritoriji drugih zemalja.*

novinar: *Znam, general vas je malo iznenadio svojim dolaskom, ali ovaj... to ne znači da...*

Ratko Mladić: *Pa, oni su mene već puno pitali ovaj, do sada, i oni znaju šta ja mislim.*

novinar: *(nečujno)*

Ratko Mladić: *Dobro ste vi, ovaj, pitali. Nije ovo prvi put da ustaške formacije krenu na naše živote. Međutim, ja mislim da je došlo vreme da naš narod u celini shvati ono što su mnogi shvatali tokom ovog rata i na šta sam ja ukazivao. Mislim da su bile strahovite greške*

pojedinaца koji su tvrdili da je prestao rat zauvek sa Hrvatima ili da će stati za sedam dana, pa su se počele na linijama dodira otvarati koje kakvi punktovi, carinske zone, a čak se negde igr'o fudbal. Kao što vidite, ti su potezi skupo plaćeni, velikim ljudskim životima i brojnim izbeglicama i spaljenim selima. No, nadam se da je naš narod to razumeo i da ima dovoljno snage, i smoći će dovoljno snage da ovu agresiju Hrvatske koja je prisutna sa svojim oružanim formacijama tokom čitavog ovog rata na prostoru bivše Bosne i Hercegovine osveti i da ih vratimo tamo gde je njihovo mesto, na njihovu teritoriju. Samo da pozdravim narod, da bude odlučan u odbrani svojih vekovnih, istorijskih ognjišta i svojih grobova i da ne nasjeda na nikakve provokacije, na nikakvu propagandu, jer mi samo svojim snagama pravimo državu. Država se pravi samo sopstvenom decom, a toliko je krasne dece naše dalo državu... živote za i Republiku Srpsku Krajinu i Republiku Srpsku, što treba nas koji smo još živi, na nogama, da motiviše na dodatne napore i da ustrajemo u ovoj završnici ovoga rata.

novinar: *Do konačne pobjede!*

Ratko Mladić: *Tako je. Hvala.*

novinar: *Hvala, gospodine generale.*

(kraj video snimka)

ADVOKAT KEHOE: Dakle, časni Sude, sasvim je jasno iz ovog... izvinjavam se, časni Sude, ne znam da li je završen prevod na francuski jezik?

SUDIJA ORIE: Da, molim vas da nastavite.

ADVOKAT KEHOE: Da. Sasvim je jasno iz ovog intervjua u Kninu u tom periodu da su se oni pripremali samo za jednu stvar, a to je da konačno učvrste svoje teritorijalne dobitke. Na koji način su oni to nameravali da učine? Da li su želeli *Bihaćki džep* i druge teritorije koje je preuzela vojska Republike Hrvatske da povrate u skladu sa međunarodnim humanitarnim pravom, ili su želeli da koriste iste one metode koje su koristili u Srebrenici i Žepi. Na to je sam Ratko Mladić odgovorio.

(video snimak)

novinar: *Gospodine generale, da li će Muslimani iz Bihaća još dugo provocirati srpsku odbranu na području Ribića i dalje?*

Ratko Mladić: *Hoće, sve dok ne budu totalno poraženi, kao u Srebrenici i Žepi.*

(kraj video snimka)

ADVOKAT KEHOE: Kao što su poraženi u Srebrenici i Žepi. Nema nikakve sumnje šta bi se dogodilo da general Gotovina i HV nisu osigurali da *Bihaćki džep* ne padne. Da on nije istupio i započeo ne samo *operaciju Leto* 1995. koja se sastojala u zauzimanju Grahova, nego i *operaciju Oluja* u avgustu 1995. godine, i nakon toga *operaciju Maestral* i *operaciju Južni*

potez. General Gotovina i Armija BiH promenili su kompletno međunarodni pejzaž i doveli do poraza bosanske Srbe i do završetka tih zločina jednom zauvek. Ove reči nisu moje, već pregovarača na strani Sjedinjenih Država i međunarodne zajednice, a takođe i predsednika Sjedinjenih Država. Da sada pogledamo knjigu na ekranu. Ovo je isečak iz knjige koju je napisao predsednik Clinton, njegovi memoari, gde je on napisao pri dnu strane: "U avgustu je došlo do dramatičnog zaokreta. Hrvati su započeli ofanzivu kako bi povratili Krajinu, deo Hrvatske koji su lokalni Srbi..." prelazimo sada na sledeću stranicu "...proglasili svojom teritorijom. Evropski i neki vojni obaveštajni zvaničnici su preporučivali da se ne ide u tu akciju, jer su smatrali da će Milošević intervenisati kako bi spasio Srbe iz Krajine, ali ja sam navijao za Hrvate, kao i Helmut Kohl, koji je znao, baš kao i ja, da diplomatija nije mogla da donese uspeh sve dok se Srbima ne nanese neki ozbiljni gubici na terenu. Budući da smo znali da se radilo o opstanku Bosne, mi nismo strogo sprovodili embargo na oružje. Kao rezultat toga, i Hrvati i Bošnjaci su uspeli da nabave nešto oružja što im je pomoglo da opstanu. Takođe smo osnovali jednu privatnu firmu koja je koristila usluge penzionisanih vojnih pripadnika kako bi oni poboljšali i obučili vojsku bosanskih Srba"... izvinjavam se "Hrvatsku vojsku". Časni Sude, ključ svega ovde je u rečenici - da diplomatija nije mogla da donese uspeh sve dok se Srbima ne nanese neki ozbiljni gubici na terenu. Tu je ideju ponovio i Richard Holbrooke kada je primetio, citiram sada jednog od njegovih kolega: "Znam koliko je hrvatska ofanziva u Krajini iz temelje promenila prirodu balkanske igre pa i samu diplomatsku ofanzivu." General Wesley Clark to je jednostavno nazvao prekretnicom. Gospodine predsedavajući, časni Sude, sada ću prepustiti reč svom kolegi gospodinu Mišetiću, koji će dalje govoriti nešto detaljnije o *operaciji Oluja*. Na kraju bih hteo da kažem samo još jednu stvar, časni Sude, pre pauze: čovek koji je doveo do prekretnice, gospodine predsedavajući i časni Sude, čovek koji je završio ovaj rat i ovaj pokolj sedi sada pred vama. Ako je neko odgovoran za mir i završetak rata u bivšoj Jugoslaviji, onda je to general Gotovina. To je čovek koji se nalazi ispred vas, i ja se nadam da će ovaj Sud, gospodine predsedavajući i časni Sude, u potpunosti razmotriti sve činjenice koje će se naći pred nama. Ukoliko to vreme bude dozvolilo, verovatno ću izneti neke završne napomene, a ukoliko ne, sada prepuštam podijum mom kolegi gospodinu Mišetiću.

SUDIJA ORIE: Gospodine Mišetiću, pre nego što počnete, recite nam otprilike koliko će vam vremena biti potrebno? Moram da znam da li bi više odgovaralo da odemo sada na pauzu ili nakon što počnete sa izlaganjem?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, mislim da je bolje da sada napravimo pauzu, jer imam prilično stvari da iznesem.

SUDIJA ORIE: U tom slučaju gospodine Kehoe, imam jedno pitanje koje... za vas u ovom trenutku.

ADVOKAT KEHOE: Da, časni Sude?

SUDIJA ORIE: Vi ste potrošili prilično vremena na ono što je prethodilo vojnim operacijama tokom leta 1995. godine, i proveli ste dosta vremena u objašnjavanju koji su bili pozitivni efekti i u kojoj meri je bilo opravdano preduzeti takvu akciju. Možda sam ja juče pogrešno razumeo gospodina Tiegera, ali ja mislim da je on nama objasnio da ne osporava pravo Republike Hrvatske da ponovo zauzme područja koja su ranije preuzeli Srbi, tako da puka činjenica da je došlo do povratka i integracije tog područja u međunarodno priznate

granice, koliko sam ja razumeo, Tužilaštvo uopšte ne spori legitimnost tog postupka. Zbog toga sam se ja nekoliko puta zapitao oko čega se tu strane u stvari spore?

ADVOKAT KEHOE: Drago mi je da ste postavili to pitanje, časni Sude. Bez zalaženja u pravna pitanja u ovom trenutku, mislim da je važno razlikovati operativnog komandanta i nekog funkcionalnog vojnog guvernera ili nekog ko je odgovoran za pozadinska pitanja. I ja usmeravam časni Sud na slučaj *Više komande* u kome je general von Leeb, kada su etničko čišćenje sprovodile različite grupe SS-a koje su bile pridružene generalu von Leebu, i tada je Sud zaključio da je general von Leeb bio operativni komandant koji je bio odgovoran za ofanzivne operacije. Ono što je veoma, veoma važno za ovaj predmet, časni Sude, jeste da mi objasnimo gospodinu predsedavajućem i časnom Sudu kakva je uloga operativnog komandanta i kakav mu je zadatak dodeljen. Njegov zadatak je bio da porazi vojsku bosanskih Srba kao i vojsku Republike Srpske Krajine. Prema tome, njegova odgovornost, kada je reč... kada je reč o vođenju brige o događajima koji se dešavaju 250 kilometara po bokovima je nepostojeća. Čak i da je... von Leeb je rekao da čak i da je imao potencijalno pravo da interveniše, da on nije imao direktnu odgovornost. Zbog toga je Odbrani generala Gotovine važno gospodine predsedavajući da opiše i objasni da je on zaista bio operativni komandant koji je delovao tokom ofanzive čiji je cilj bio da se Srbi poraze u raznim oblastima, ne samo u Krajini, već i u Bosni i Hercegovini. To je pravno pitanje na koje će se primeniti ove činjenice, i ja se opet vraćam na slučaj *Viša komanda* koji je Žalbeno veće citiralo kao pravni izvor u *Predmetu Čelebići*. Imajući to na umu časni Sude, zadatak koji izvršava operativni komandant i to kako ga sprovodi je veoma, veoma značajno za Odbranu generala Gotovine.

SUDIJA ORIE: Da. Ali ja još uvek ne znam da li po ovom pitanju postoji neslaganje među stranama, ali ćemo o tome kasnije slušati. Sada ćemo napraviti pauzu i nastaviti sa radom u 10.45 časova.

(pauza)

SUDIJA ORIE: Gospodine Mišetiću, pre nego što vam dopustim da nastavite, želeo bih zbog zapisnika da kažem da je Pretresno veće svesno da u transkriptu, privremenom transkriptu, na mestu gde bi trebalo da stoji ime gospodina Martića, stoji Markač, i da je to naravno greška. To će svakako biti ispravljeno, a Pretresno veće je iz samog konteksta pravilno razumelo da se govorilo o gospodinu Martiću. Gospodine Mišetiću, izvolite nastavite.

UVODNA REČ ODBRANE OPTUŽENOG GOTOVINE: ADVOKAT MIŠETIĆ

ADVOKAT MIŠETIĆ: Gospodine predsedavajući i časni Sude, sudija Žalbenog veća Schomburg je u jednom intervjuu rekao vezano za neke optužnice pred MKTJ: "Ono što je posebno kritično su nejasne Optužnice u kojima se obično nalazi čitav niz mogućih akcija i njihove implementacije. Neko bi mogao da stekne utisak da se prvo izdaje nalog za hapšenje, a da tek onda počinje stvarna istraga." Ovaj predmet je na kraju... u zaključku dokaza

Tužilaštva izvanredan primer onoga o čemu je govorio sudija Schomburg. Na kraju dokaznog postupka Tužilaštva, i vi ćete takođe doći do istog zaključka – ne postoje dokazi koji potkrepljuju optužbe Tužilaštva protiv generala Gotovine, i nikada ih nije ni bilo. Franjevački fratar po imenu Wiliam Ockhamski, iz 14. veka, bio je tvorac jednog logičkog principa koji je postao čuven pod imenom *Ockhamova oštrica*. *Ockhamova oštrica* ukratko kaže da kada je sve drugo isto, najjednostavniji odgovor je najbolji. Tokom čitavog ovog suđenja Tužilaštvo će od vas neprestano tražiti da prekršite Ockhamov princip, da odbacite najjednostavniju interpretaciju dokaza i da se opredelite za jednu nategnutu i komplikovanu teoriju zavere. Sve njihove teze počivaju u stvari na vašoj spremnosti da poverujete u zaveru uprkos dokazima koji govore suprotno. Na primer, Tužilaštvo će od vas zatražiti da poverujete da je *operacija Oluja* bila jedan veliki udruženi zločinački poduhvat osmišljen kako bi se etnički očistilo srpsko stanovništvo iz Hrvatske. Međutim, to je u potpunosti bez osnove. Jednostavan odgovor na to jeste da je *operacija Oluja* započeta sa najboljim namerama, kako bi se okončao režim terora Miloševića, Karadžića, Mladića i Martića u Bosni i Hrvatskoj, i da se pri tom obezbedi sigurnost i bezbednost srpskog stanovništva koje ostaje u Hrvatskoj. To je imalo blagoslov dela međunarodne zajednice, posebno Sjedinjenih Država i predsednika Clintona, uz uslov da budu određene stvari ispunjene. Dokazi u ovom predmetu pokazaće da je hrvatska Vlada, uključujući Hrvatsku vojsku, planirala i izvršila *operaciju Oluja* tako da se svede na minimum civilno stradanje i da se obezbedi sigurnost i bezbednost srpskog stanovništva koje ostaje u Hrvatskoj. Tužilaštvo ističe *Brionski sastanak* kao sastanak na kom je osmišljena zločinačka zavera. Međutim, ništa nije dalje od istine nego to. Na *Brionskom sastanku* je hrvatska Vlada diskutovala o razaranju jedne kriminalne zavere, kriminalne zavere Martića i Miloševića. Ni u jednom trenutku na *Brionskom sastanku* predsednik Tuđman nije prisutnima sugerisao da bi oni trebalo da nateraju srpske civile u beg. Molim vas da pokažete 23A. U *Predmetu Martić*, Tužilaštvo je i u svom uvodnom i u svom završnom podnesku, a to je bio stav Tužilaštva pre 14 meseci u *Predmetu Martić* - citiram: "Sprovođenje ovog plana... " tu se govori o Martićevom udruženom zločinačkom poduhvatu "...imalo je nekoliko oblika. Intenzivna medijska kampanja kojom su upravljali članovi Martićevog udruženog zločinačkog poduhvata u Beogradu počela je Srbe u Hrvatskoj da predstavlja kao diskriminisanu i kao žrtve hrvatske većine kojima je neposredno pretio genocid. Ova pretnja, koju su stalno ponavljali Martić i druge srpske nacionalističke vođe u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Beogradu usadila je strah i bes i eliminisala je mogućnost suživota dva naroda. Kao rezultat sprovođenja tog zločinačkog plana, Srbi koji žive u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini naterani su da poveruju da se oni mogu osećati sigurno samo u homogenoj srpskoj državi." U svom završnom podnesku...

SUDIJA ORIE: Gospodine Mišetiću, čujem da se francuski prevodioci bore sa vašom brzinom govora. Izvolite nastavite.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Izvinjavam se. Tužilaštvo je pre samo 14 meseci u *Predmetu Martić* reklo Pretresnom veću: "Nema nikakvih dokaza da su hrvatske vođe ili hrvatski mediji zaista pretili Srbima genocidom, kao što su to tvrdile srpske vođe u to vreme." To su bile teze Tužilaštva u *Predmetu Martić*. Tužilaštvo je reklo da je Martićeva intenzivna propaganda tokom četiri godine "eliminisa mogućnost suživota sa Hrvatima." Martić je naterao Srbe da smatraju da oni "mogu da se osećaju sigurno samo u homogenoj srpskoj državi." Nema nikakvih dokaza da je hrvatska Vlada zaista pretila Srbima genocidom. Predsednik Tuđman je prilikom planiranja *operacije Oluja* dobro razumeo da su srpski civili postali žrtve četvorogodišnje propagande Milana Martića i da su ih naterali da smatraju da ne mogu da žive

u hrvatskoj državi. Kao rezultat toga, pre *operacije Oluja*, ne samo predsednik Tuđman, već čitava međunarodna zajednica znali su da ukoliko Milan Martić natera Hrvatsku da se posluži silom kako bi povratila svoje okupirane teritorije, mnogi srpski civili će pobeći kao rezultat straha od Hrvatske koji im je usadio Martić. Koji su dokazi za ovo što sam upravo rekao? Časni Sude, dokazi su, kao što je to i juče navelo Tužilaštvo u operaciji hrvatske vojske poznatoj kao *operacija Bljesak* u maju mesecu 1995. godine. tokom *operacije Bljesak*, Hrvatska je povratila svoju teritoriju u Zapadnoj Slavoniji. Mnogi Srbi su otišli iz Zapadne Slavonije kada su Hrvatske snage pokrenule operaciju. Međutim, neki su Srbi ostali. Na insistiranje gospodina Martića, Ujedinjene nacije su organizovale program da se preostali Srbi izvedu iz Zapadne Slavonije i premeste u Banja Luku. Specijalni izvestitelj UN za ljudska prava je o ovom pitanju podneo izveštaj u julu... 5. jula 1995. godine, a to se nalazi na ekranima, i tamo je napisao u paragrafu 29... izvinjavam se, paragraf 28, molim vas. "Tokom prva dva dana vojne operacije, skoro 10.000 ljudi pobeglo je iz Zapadne Slavonije koja je bila u srpskim rukama, a najviše iz područja Okučana, preko mosta na reci Savi u severnu Bosnu. Vlasti RSK su pre toga održavale redovne vežbe za evakuaciju, i bilo je izveštaja da su neke izbeglice možda bile naterane da odu protiv svoje volje. Posle toga, tokom pregovora sa UNPROFOR-om i hrvatskim vlastima, rukovodstvo RSK je insistiralo da oni koji su ostali, a bilo ih je 3.000 do 4.000 hiljade, dobiju priliku da napuste Zapadnu Slavoniju i pridruže se drugim izbeglicama koje su se nalazile na teritoriji pod kontrolom bosanskih Srba u Bosni i Hercegovini. UN je prihvatio te zahteve i pokrenuli su operaciju *Siguran prolaz*, u okviru sporazuma o prekidu neprijateljstva od 4 tačke: "Srbi koji su i dalje živeli u ovom sektoru dobili su informaciju da imaju pravo da ostanu, a dobili su i javna obećanja od strane Vlade Hrvatske da će njihova prava, uključujući njihova građanska prava biti u potpunosti ispoštovana. Ipak, tokom maja meseca, na stotine Srba iz sektora Zapad su podneli zahtev da budu uključeni u *operaciju Siguran prolaz*, i do početka juna meseca je više od 2.000 ljudi prešlo na teritoriju koju su držali Srbi u Bosni i Hercegovini. Prema nedavnim informacijama, u tom sektoru je ostalo najviše 1.000 Srba. Brojni posmatrači su izrazili zabrinutost da je ova operacija bila izvedena uz preveliku žurbu i da ljudi nisu na adekvatan način bili informisani o svojim pravima. Međutim, oni su i dalje želeli da budu uključeni u konvoje za odlazak, tako da i sredinom juna meseca imamo informacije da je većina Srba htela da napusti teritoriju Zapadne Slavonije po svaku cenu. Izbeglice koje su želele da napuste teritoriju i sa kojima su razgovarali članovi kancelarije specijalnog izvestioca UN na terenu, izrazili su svoju želju da odu kako bi se pridružili rodbini koja je već napustila to područje. Takođe su izrazili i svoje sumnje u perspektivu života u Hrvatskoj, naročito po pitanju svoje bezbednosti, kao i sumnje da će moći da nađu posao." Sve se to dešavalo časni Sude otprilike 60 do 90 dana pre *operacije Oluja*. Ujedinjene Nacije kao i Vlade širom sveta svakako su bile svesne politike Martića – da srpske civile ukloni iz područja koja se nisu nalazila pod kontrolom vlasti Republike Srpske Krajine. Ko je još u međunarodnoj zajednici znao da će politika Martića dovesti Srbe do napuštanja teritorije Krajine? Ambasador Sjedinjenih Država, Peter Galbraith zapisao je 15. juna u svom diplomatskom dnevniku šest nedelja pre *operacije Oluja* sledeće: "Ukoliko Hrvatska zauzme tu teritoriju..." misli na sektor Jug i Sektor Sever "...krajinski Srbi će je napustiti. Oni će biti naseljeni u sektoru Istok, što će onda ugroziti Miloševićeve ambicije za tu teritoriju koju on jako želi u Velikoj Srbiji." Mi nemamo samo dnevnik ambasadora Galbraitha. Ambasador Galbraith je pokušao da izbegne konflikt, i pokušao je da ubedi krajinske Srbe da budu razumni i da pristanu na mirnu reintegraciju takozvane Krajine u Hrvatsku. Tako da se 2. avgusta, kada je otišao u Beograd sreo sa Milanom Babićem i pokušao je da ga ubedi da prihvati Z-4 plan. 3. avgusta, uoči *operacije Oluja*, ambasador Galbraith je izvestio gospodina Tuđmana da je razgovarao sa gospodinom Babićem u

Beogradu, i vi ćete sada čuti razgovor gospodina Galbraitha sa predsednikom Tuđmanom i to kako je rekao Babiću: "Ukoliko se ne budete dogovorili o miru, većina krajinskih Srba će napustiti to područje." Da čujemo snimak.

(audio snimak)

Ambasador Galbraith: *Gospodine predsedniče, hteo bih da vas izvestim, ako mogu, o svom sastanku sa gospodinom Babićem u Beogradu. Imam poruku za vas od naše Vlade posle tog sastanka. Ali pre svega da vam kažem o sastanku. Gospodin Babić mi je javio da želi da se vidimo, a pošto ja nisam jako popularan u Kninu posle Splitskog sastanka i posle onoga što sam rekao o napadima na Zagreb, on je predložio da to bude u američkoj ambasadi u Beogradu. Ja sam obavestio našu administraciju da to možda nije dobra ideja, ali su me obavestili da ipak odem. Sastali smo se u ambasadi u Beogradu. Došao je sam. Sastanak je započeo, i ja sam mu objasnio neke činjenice, onako kako ih ja vidim – da Hrvatska namerava da preduzme vojne akcije kako bi povratila teritoriju cele Krajine. Pod tim podrazumevam sektore Sever i Jug. Da je njihova akcija u pravcu Bihaća značila da su izgubili simpatije međunarodne javnosti i da, i da je naša ocena da ukoliko Hrvatska bude započela tu operaciju, da će je uspešno završiti. I ja sam rekao da bi to bila velika tragedija, jer znamo da će većina Srba koji tamo žive verovatno otići odatle i da će svakako biti na hiljade mrtvih sa obe strane.*

(kraj audio snimka)

ADVOKAT MIŠETIĆ: To je bio taj odlomak.

prevodioci: Prevodioci obaveštavaju da nisu dobili transkript ovog snimka. Nije uobičajeno da prevodimo ukoliko ne dobijemo transkript snimka.

SUDIJA ORIE: Gospodine Mišetiću...

ADVOKAT MIŠETIĆ: Pokušaću to kasnije za njih da regulišem, časni Sude.

SUDIJA ORIE: To ne može da popravi ono što se već dogodilo. Da li imate još neke audio ili video snimke za koje transkripti nisu dostupni za prevodioce?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Naš menadžer predmeta mi kaže da smo poslali transkripte elektronskim putem, tako da nisam siguran... za ovaj audio zapis, ali za druge jesmo. Samo još jedna stvar časni Sude. Za ovaj transkript je bio pripremljen engleski prevod od strane Tužilaštva, međutim, iz nekog razloga, deo gde gospodin Galbraith kaže: "*To bi bila velika tragedija, jer znamo da će većina Srba koji tamo žive verovatno otići*" iz nekog razloga nije preveden. Tako da je ta rečenica nestala u engleskom prevodu i ja nisam imao vremena da priprelim novi prevod.

SUDIJA ORIE: Da. Malo sam iznenađen u vezi engleskog prevoda, jer sam ja čuo govor na engleskom jeziku? Malo sam zbunjen sa vašom primedbom, jer zašto prevoditi...

ADVOKAT MIŠETIĆ: Ona je rekla da želi transkript. Mislio sam da misli na transkript na engleskom jeziku.

SUDIJA ORIE: Da. Dakle, to nije... rekli ste da je transkript pripremljen na engleskom jeziku koji nije kompletan?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Tako je.

SUDIJA ORIE: A ne prevod?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Prevod, jer smo imali hrvatski transkript koji je bio preveden od strane Tužilaštva. Mi imamo engleski prevod transkripta.

SUDIJA ORIE: Zaista sam zbunjen. Ja sam čuo da se govori na engleskom. Pretpostavljam da je to neko preveo na hrvatski ili na BHS, kako god želite da nazovete, i da je onda ponovo preveo, iako ima original, što me malo iznenađuje. Tako da mogu da zamislim da transkript izgovorenih reči nije dostupan.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Objasniću. Mislim da Tužilaštvo nema ovaj snimak, tako da to nikad nije prevedeno... ili transkribovano, da kažem tako. Imali su napisan transkript iz Hrvatskog arhiva na hrvatskom jeziku koji su preveli na engleski jezik. Engleski prevod pisanog hrvatskog transkripta nije iz nekog razloga sadržao ovu rečenicu i to je bio razlog zbog koga sam ja koristio audio zapis koji Tužilaštvo nema.

SUDIJA ORIE: Sada bolje razumem šta je... šta se dogodilo i zbog čega je postojao i prevod. Samo da prevodiocima kažem da se ovo neće ponoviti, kako sam ja razumeo gospodina Mišetića. Da li postoji nešto što je potrebno u ovom trenutku da se ponovi ili ste mogli da pratite tekst na ovaj način, kako bismo mogli da se oslonimo na prevod koji smo našli u transkriptu?

prevodioci: Sve je u redu, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Hvala vam puno na vašem razumevanju. U tom slučaju, molim vas da nastavite, gospodine Mišetiću.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Hvala vam gospodine predsedavajući. Dakle, videli smo časni Sude da je postojao čitav niz saznanja pre operacije Oluja da će Srbi otići. Postoji još dokaza. Rukovodstvo krajinskih Srba je emitovalo na televiziji krajinskih Srba u julu 1995. godine, nedelju dana pre operacije Oluja, uputstva o evakuaciji kao i poruke stanovništvu. Mi imamo taj snimak i želeli bismo da vam pokažemo kako je rukovodstvo usađivalo strah među svojim stanovništvom i govorilo im da odu, uoči ratnih sukoba.

(video snimak)

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

novinar TVRSK: Nakon što smo čuli zvuke sirene, požurili smo prema Tržiću. Sada je šest časova za pet minuta. Nalazimo se na mostu na rijeci Mrežnici između Tržića i Primišlja. Tu smo zatekli i komandanta 13. pješadijske brigade, pukovnika Marka Relića. Upravo iz Tržića dolazi kolona civila sa vozilima, sa stokom. Gospodine komandante, šta ovo znači?

pukovnik Relić: Pa, ovo je vežba na osnovu pretpostavke po kojima radimo, i našim saznanjima. Po ovim prostorima treba da dejstvuje neprijateljska avijacija, rakete i artiljerija i mi pre toga moramo evakuisati se... ovaj, civilno stanovništvo iz zone borbenih dejstava, a jedinice – one izvršavaju svoje zadatke koje su dobile. Znači, bitno nam je da uvežbamo narod, civilno stanovništvo, da se izvuče, da bude što manje žrtava.

novinar TVRSK: Da li ste zadovoljni dosadašnjim dijelom vježbe i da li su pripadnici 13. pješadijske brigade angažovani u ovoj vježbi, ili su oni na svojim položajima?

pukovnik Relić: Pripadnici 13. brigade su na svojim položajima. Prema zadacima koje su dobili, svi vojnici su na položajima. A sa ovim ponašanjem i odnosom stanovnika sam vrlo zadovoljan, oni su shvatili situaciju i svesni su da se moramo pripremiti i uvežbati ako dođemo stvarno u situaciju da se izvučemo, da ne bude nepotrebnih žrtava.

novinar TVRSK: I da nam se ne ponovi ono što se ponovilo u Zapadnoj Slavoniji?

pukovnik Relić: U svakom slučaju.

novinar TVRSK: Hvala vam lijepo.

pukovnik Relić: Molim... Jer, Tržić nam je prvi na udaru. Znači, hteli smo da to proverimo. I mi kroz ovu vežbu moramo sagledati da li smo dobro pripremljeni, da li smo dobro organizovani i kako trebamo to najbolje moguće uraditi da nam ne bi bilo u slučaju dejstava civilnih žrtava. Blagovremeno moramo evakuisat' stanovništvo. Poučen ovim iskustvom u Zapadnoj Slavoniji a i kroz istoriju, kroz ratove, stanovništvo se mora na vrijeme ovaj, izvući u zbjegove i skloniti. A jedinice i Vojska, ona ostaje na položaju i izvršava svoje zadatke. Jako je važno i bitno da vi shvatite, da znate da morate se kući u okviru porodice pripremiti, sve to organizovati, i na dati signal mora se izvući u rejon tamo gde je to predviđeno. Kada neprijatelj hoće da vas kolje, da ubija, da pali, da ovu decu kolje. Zato to morate znati svi i svaki građanin mora biti pripremljen i spreman za evakuaciju. To neće uvijek biti najavljeno. Nećemo imati dovoljno vremena za pripreme. Možda će se... (nečujno) ...uhvatiti u beg da spasu živu glavu. Morate se pripremiti za to.

(kraj video snimka)

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, mi vam tvrdimo da će dokazi na ovom suđenju biti brojni da je rukovodstvo krajinskih Srba, posebno Martić i njegovi saučesnici u udruženom zločinačkom poduhvatu dosledno i da je u mnogo navrata koristilo civilno stanovništvo kao oruđe u svojim željama za stvaranjem "Velike Srbije", da su instruirali civilno stanovništvo i u Zapadnoj Slavoniji i neposredno pre operacije Oluja preko televizijskih emisija da "budu spremni kada bude dat signal." To nije bila samo taktika kojom se Martić služio, već su tu taktiku koristili svi u Miloševićevom udruženom zločinačkom poduhvatu. I zaista, to je bilo dobro poznato i međunarodnoj zajednici, pa je 1999. godine, kada je ponovo izbio sukob na Kosovu, međunarodna zajednica pretpostavila da će se dogoditi - šta? I to takođe imamo. Govori glasnogovornik Pentagona četiri dana pre ulaska NATO snaga na Kosovo.

(video snimak)

Ken Bacon: Biće lovačkih pušaka i takvih stvari, što nije baš potpuno razoružavanje, ali... Neka vrsta odluke će morati da se donese o tome, verovatno će se po kalibru vršiti klasifikacija oružja, i ja ne znam šta to znači, ali stvar je u tome da nema nikoga ko bi se borio. NATO će biti tamo. NATO će održavati bezbednost. Moraće postojati sigurnosna zona oko granice Kosova, što znači da će srpske trupe biti 25 kilometara udaljene od granice sa Kosovom, i ja očekujem da će svi želeti da rade... ono što žele, da nastave sa svojim životima, da se vrate u svoje domove, da uzgajaju useve, da im deca odlaze u školu, da se ponovo okupe porodice, i to je odgovor na pitanje zbog čega NATO uspostavlja stabilnu situaciju. Kako sam ja to razumeo, radi se o 5 kilometara.

novinar: Da li ukratko mogu da pitam... da li vas brine da bi kosovski Albanci ili OVK mogli da sačuvaju svoje oružje i da se upuste u borbu sa paravojskom koja je možda ostala i da se NATO nađe između dve vatre?

Ken Bacon: Mi uvek moramo da vodimo računa o bilo kakvoj opasnosti koja preti NATO vojnicima. Stvar je u tome što ne mislim da će Kosovo biti veoma srećno mesto za Srbe kada NATO uđe ne Kosovo, i... i... ja ne mislim da će Srbi želeti tamo da ostanu. Mislim da će želeti da se vrate u Srbiju. Ne znam kako će se to tačno odvijati, ali smatram da će ljudi želeti da se vrate svojim kućama i da obnove svoje živote i da će na to usmeriti svoju energiju."

novinar: Rekli ste da Kosovo neće biti veoma srećno mesto za Srbe?

Ken Bacon: Mislim da će srpskoj manjini biti dozvoljeno da ostane ukoliko to budu želeli. Mi već dobijamo neke izveštaje i sugestije da većina Srba želi da ode. Mi ne znamo koliko je brojna srska manjina tamo, verovatno oko sto hiljada ljudi, možda i nešto više od te brojke. Ali kako se kosovski Albanci budu vraćali, naša je pretpostavka da će se većina Srba verovatno vratiti u Srbiju.

novinar: Zvučite kao da ohrabrujete Srbe koji sada žive na Kosovu da ga napuste?

Ken Bacon: Ja ih uopšte ne ohrabrujem, ja samo kažem kakva su naša predviđanja šta će se dogoditi.

(kraj video snimka)

ADVOKAT MIŠETIĆ: Kakva su naša predviđanja šta će se dogoditi. Zbog čega je ovo važno? Da se vratimo sada na Brionske transkripte. Čuli ste časni Sude dokaze o tome šta su svi znali pre Brionskog sastanka i pre operacije Oluja a što je zaista postala javna stvar posle operacije Oluja. U Brionskim transkriptima nemate nijedan primer gde predsednik Tuđman ohrabruje svoje generale da učine nešto kako bi srpski civili otišli. Zašto? Zato što on to nije morao. Nije bilo razloga da se teraju civili kada je bila javna stvar da je politika srpskog rukovodstva bila da evakušu svoje civile. Gospodin Tieger je sledeće citirao na drugoj stranici transkripta: "Kako ovo rešavati? Ovo je predmet naše diskusije danas. Moramo naneti takve udarce Srbima da oni praktično nestanu. To znači da će ta područja koja nećemo odmah preuzeti morati da kapituliraju u roku od nekoliko dana." Časni Sude, mi tvrdimo da je prava interpretacija onoga kada predsednik Tuđman kaže "Srbi" da on tu ne misli na srpske civile, već to on koristi isto kao kada za američke snage kažemo Amerikanci ili Nemci ili Japanci, nešto u tom smislu, i mi znamo da u sledećem obeleženom delu, drugom po redu, on upravo ponavlja istu stvar: "Zbog toga, naš glavni cilj nije Bihać, već da nanesimo tako snažne udarce

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

iz nekoliko pravaca da Srpske snage više ne bi mogle da se oporave i da bi morali da kapituliraju." *Kapituliraju*, to je ista reč koju je koristio u prvom paragrafu, jer vojska kapitulira, a civili ne kapituliraju. On nije govorio o srpskim civilima. Strana broj 3. Kada se radi o stvari koju Tužilaštvo želi da vam prikaže kako Knin nije imao odbranu, šta su Hrvati o tome znali: "Gospodin predsednik: 'Slušajte. Kako oni mogu da preuzmu napad protiv...?' Admiral Domazet: 'Napad može biti iz dva pravca, gospodine predsedniče. U Kninu, tačnije, na severo-istoku Knina se nalaze neprijateljske snage koje su delimično izmeštene. Te snage dolaze iz operativnog pravca Knin." Hrvatske snage nisu očekivale da će Knin biti nebranjen, i u stvari Knin i nije bio nebranjen, i to će dokazi tokom suđenja jasno pokazati. Strana broj 10. O čemu je predsednik Tuđman govorio... na *Brionskom transkriptu*? On nije... on nije govorio o naporima da se civili nateraju da beže. Umesto toga, u ovom pasusu vi vidite kako predsednik Tuđman kritikuje planiranje *operacije Oluja* zbog toga što ne ostavlja nikakav izlazni pravac civilima koji će biti spremni da beže iz razloga koji sam već objasnio, i u stvari plan koji je prvobitno postojao bio je da se civili dovedu u zamku, kao i vojne snage takozvane Krajine. I predsednik je rekao: "Znate šta, sa strateške tačke gledišta, postoji slabost našeg plana. Sve je to jako dobro što admiral sada predviđa da zatvori tri preostala izlaza, ali vi im ne omogućavate nikakav izlaz. Nema izlaza. Da ih potisnete i da izađu. Umesto toga, vi ih terate da se bore do poslednjeg, što upravo zahteva veći angažman i veće žrtve sa naše strane. Zbog toga, dajte da uzmemo u obzir mogućnost da im se na vojnom nivou omogući da negde izađu kako bi sa sobom povukli i deo svojih snaga..." Shvatio sam. Izvinjavam se časni Sude, usporiću.

SUDIJA ORIE: Molim vas. Da, posebno kada čitate. Dobro je da znate da se brzina govora obično povećava tokom čitanja. Molim vas da nastavite.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Hvala vam. Pitanje "velike panike". Kada je predsednik govorio u sledećoj izjavi, on kaže: "Kada preuzmемо opštu ofanzivu na čitavom području, to će još više povećati paniku u Kninu." On nije rekao kada počnu da granatiraju ili na drugi način terorizuju civile, već kaže "kada započnemo operaciju i povećamo pritisak na njihovu liniju fronta, tada će srpsko rukovodstvo Krajine izazvati paniku, a ne da će Hrvatska vojska učiniti bilo šta što nije u skladu sa pravilima zakona ratovanja. Predsednik govori u ovom pasusu koji je citirao gospodin Tieger, onaj deo gde predsednik Tuđman govori o granatiranju radi sveukupne demoralizacije. Do toga ćemo doći za nekoliko minuta i ja ću govoriti o tom pitanju. "Predsednik: 'Da li je moguć napad na Knin bez pogađanja baze UNCRO-a i UNPROFOR-a tamo?' General Gotovina: 'U ovom trenutku možemo da se angažujemo u veoma preciznim sistematskim operacijama u Kninu ne ciljajući na kasarne u kojima se nalazi UNCRO.' Domazet: 'U tim južnim kasarnama, a njihove snage (RSK) su na severu, tako da možemo da otvaramo vatru sa većom preciznošću kako se oni ne bi našli pod njom..." Časni Sude, razmislite o tome šta ovde kaže admiral Domazet. Baza UNCRO-a neće biti pogođena jer se nalazi južno od Knina, a mi ciljamo vojne kasarne snaga RSK koje su na severu, tako da se ništa neće dogoditi. Tu se uopšte ne govori o prekrivanju Knina artiljerijskom vatom. I na kraju, general Hrvatske vojske zadužen za logistiku zove se Vladimir Zagorec. General Zagorec je zamoljen da komentariše situaciju sa zalihamu municije, i on kaže: "Mi možemo da pružimo logističku podršku u jednom delu. Imamo zalihe. Međutim, količina municije koja je iskorišćena u Glamoču i Bosanskom Grahovu bila je relativno velika. Mene sada samo interesuje, i ja želim da svi komandanti dobro razmisle o tome koliko će im municije biti potrebno u ovim operacijama. Mi imamo rezerve za nekih pet dana. Međutim, treba obratiti posebnu pažnju na artiljeriju." I onda se nastavlja. Kako je predsednik odgovorio na to? Kako

je zaključio razgovor o artiljeriji? "Gospodo, ovo govorim svima vama, a posebno nekim generalima, a to je da u ovom ratovanju koristimo municije kao da smo Rusi ili Amerikanci. Dakle, koristiti manje jedinice, idite u diverzantske operacije i koristite faktor iznenađenja. Udarajte sa manjim pešadijskim snagama, pa čak i helikopterima tamo gde se oni ne očekuju, a gde će imati daleko veći efekat – to je jasno. Da imamo dovoljno, onda bih i ja bio za to da se sve uništi granatiranjem pre pokreta vojske." Zaključak je jasan: Mi nemamo dovoljno artiljerije i zbog toga je ne trošite uzalud." Samo da primetim da je bilo govoreno i o lecima, a ja verujem da je gospodin Tieger napravio grešku prilikom iznošenja činjenica. Rekao je da su leci bačeni u *operaciji Oluja* pre nego što je Martić izdao svoje naređenje o evakuaciji. A vi ćete videti tokom suđenja da su leci bačeni sedam časova nakon što je Martić izdao to naređenje, a jedino što je u letku pisalo jeste da je objavljeno naređenje o evakuaciji i koji je slobodan pravac kojim možete da odete. Idemo dalje od *Brionskog sastanka*. Takođe je važno da se kaže nešto o čemu vam Tužilaštvo juče nije govorilo. Visoki zvaničnici hrvatske Vlade putovali su u Vašington 1. avgusta. Tokom razgovora u Vašingtonu, dobili su odobrenje, u onom smislu kako mi razumemo reč *odobrenje*. Neću ulaziti u diplomatske termine tokom ovog suđenja, ali razume se da je to bilo odobrenje Sjedinjenih Država da Hrvatska započne *operaciju Oluja*. Postojalo je nekoliko uslova. Prvi uslov je bio da se izbegavaju civilne žrtve. Drugi uslov je bio da ništa ne sme da se dogodi snagama UN-a u Hrvatskoj. Treći uslov je bio da se to uradi čisto i brzo. Dokazi će pokazati da se hrvatska Vlada posle 1. avgusta, a i pre toga, a naravno posle 1. avgusta, nakon što je dobila to odobrenje, potrudila da uslovi koje su postavile Sjedinjene Države budu potpuno ispunjeni. 2. avgusta, ministar Odbrane sazvao je sastanak na visokom nivou svih generala kao i ostalog relevantnog vojnog kadra. Imamo beleške sa tog sastanka. Šta je rekao ministar odbrane vojnim predstavnicima? "Vojna policija mora biti energična u svojim aktivnostima i mora zsprečiti sve prekršaje. ZP ili komandanti vojnih oblasti moraju biti oni koji će drugim komandantima na terenu preneti naređenja o zabrani svake vrste ekscenog ponašanja, poput paljenja, pljačke i drugo. Ne smemo da im damo razlog da izvedu pred sud heroje Domovinskog rata." I na kraju: "PB..." što znači odeljenje za politička pitanja ministarstva odbrane "...svi zaposleni moraju da izvršavaju svoje zadatke i adekvatno obaveštavaju sve pripadnike Hrvatske vojske." Kao što ćete videti kasnije časni Sude, odeljenje za politička pitanja bilo je zaduženo za obuku vojske kada je u pitanju međunarodno humanitarno pravo, u savetovanju svih jedinica o njihovim obavezama u skladu sa Ženevskim konvencijama kao i o poštovanju i međunarodnog i hrvatskog prava. Tog istog dana u 17.30 časova, ministri odbrane i unutrašnjih poslova našli su se kako bi razgovarali o bezbednosti i o tome kako će obezbediti područje kada vojna neprijateljstva budu završena. Na sastanku je bio prisutan ministar odbrane Šušak, ministar unutrašnjih poslova Jarnjak, pomoćnik ministra unutrašnjih poslova Joško Morić i načelnik uprave vojne policije gospodin Mate Laušić, a čije ime tu nije zapisano jer je on vodio beleške. Ministar Jarnjak u tački broj 3 kaže: "Sve jedinice MUP-a trebaju da budu mobilisane 3. i 4. avgusta 1995. godine i one će ući u oslobođene teritorije i preuzeti vlast. Policijska administracija će biti u Kninu i Glini. Istog dana načelnik vojne policije gospodin Laušić izdaje naređenje da bi omogućio sprovođenje naređenja ministra odbrane i ministra unutrašnjih poslova, i on šalje svog emisara iz kancelarije u Zagrebu, čoveka koji se zove major Jurić, da bude posrednik koji će omogućiti da naređenja generala Laušića koja je primio iz ministarstva odbrane budu izvršena u Splitskoj vojnoj oblasti. I on daje majoru Juriću ovlašćenja da smenjuje komandire vojne policije koji nisu efikasni u sprovođenju naređenja ministara odbrane i unutrašnjih poslova kome se kaže: "Major Jurić je u komandnom sistemu nadređen komandantima 72. i 73. bataljona vojne policije." A iznad toga stoji: "On je odgovoran za sprovođenje svih zadataka vojne policije u zoni odgovornosti 72. bataljona vojne policije." Potrebno je primetiti

da gospodin Jurić i gospodin Laušić nisu bili u komandnom lancu generala Gotovine. Oni njemu nisu mogli da izdaju naređenja kao ni on njima. 3. avgusta su gospodin Morić, pomoćnik ministra unutrašnjih poslova i gospodin Laušić – načelnik vojne policije imali jedan koordinacijski sastanak na kojem je trebalo razraditi planove koje su naredili njihovi ministri. General Laušić izdao je naređenje u kom se kaže: "3. avgusta 1995. godine održan je radni sastanak sa predstavnicima Ministarstva unutrašnjih poslova na kom je razgovarano o taktici, metodama i ponašanju vojne i civilne policije na početku ofanzivnih operacija u novooslobođenim područjima Republike Hrvatske. U skladu sa zaključcima i kako bi se osiguralo njihovo sprovođenje na svim nivoima komandi jedinica vojne policije oružanih snaga Republike Hrvatske, ovim naređujem..." i onda slede detalji naređenja. Nema sumnje da su vojna i civilna policija sačinile plan sprečavanja zločina po naređenjima hrvatskog rukovodstva. Ta su naređenja sproveli gospodin Laušić sa vojne strane i gospodin Morić sa civilne strane. General Gotovina nije bio pozvan na te sastanke. Od njega nije traženo da pošalje svog oficira za vezu kako bi se razgovaralo o tim planovima ni kako će oni biti sprovedeni. Da biste poverovali navodima Tužilaštva, trebalo bi da zaključite da je sigurnosni plan sačinjen pre *Operacije Oluja*, da su ga naredili ministri unutrašnjih poslova i odbrane, prosledili načelniku vojne policije i pomoćniku unutrašnjih poslova da razrade detalje i da je onda prema navodima Tužilaštva gospodin Laušić potčinio vojnu policiju generalu Gotovini, koji se nije nalazio ni u jednom komandnom lancu i nije prisustvovao nijednom od tih sastanaka. To je suprotno vojnoj logici, suprotno zdravom razumu i to krši princip *Ockhamove oštrice*. Odbrana generala Gotovine tvrdi, časni Sude, da je najjednostavnije objašnjenje dokaza to da su napravljeni planovi, da su dati gospodinu Laušiću i gospodinu Moriću, da je gospodin Laušić izdao naređenja i da je tokom tog perioda gospodin Laušić i dalje komandovao u sprovođenju tih bezbednosnih planova. Neće biti drugih tumačenja onoga što se dogodilo. Šta je general Gotovina radio u okviru planiranja sprečavanja zločina? Deo naređenja za napad u *Operaciji Oluja* za Zbornu područje Split, tačka broj 5: Naredio je Odeljenju političkih poslova da "upozna pripadnike sa ponašanjem u zauzetim naseljima i kako postupati sa ratnim plenom. Da se upoznaju jedinice sa potrebom eliminisanja svih negativnih pojava do kojih dolazi tokom borbenih operacija, sa fokusom na sprečavanje paljenja i uništavanja većih naseljenih područja i gradova." Tačka broj 8: "Informisati pripadnike jedinica o ponašanju prema civilima i ratnim zarobljenicima u skladu sa Ženevskim konvencijama." Takođe ono što smatramo da je relevantno je takođe nešto o čemu smo ranije govorili, a radi se o činjenici da je general Gotovina još ranije formirao centar za obuku gde se govorilo i o međunarodnom humanitarnom pravu. Takođe je pozvao i katoličke biskupe kako bi pokušali da nauče njegove oficire pravilnom ponašanju u ratu. To treba imati na umu zajedno sa sastankom 2. avgusta i pozivom ministra odbrane da se spreči svako protivzakonito ponašanje. U ovom trenutku, časni Sude, dokazi su jasni. Sve ključne institucije u Republici Hrvatskoj pokušavali su da spreče zločine: MUP – Ministarstvo unutrašnjih poslova, Vojna policija - videli ste naređenje da se spreči događanje zločina, ministar odbrane i vojni komandanti, uključujući generala Gotovinu, svi su oni izdali naređenje da se spreče zločini. *Ockhamova oštrica*. Tužilaštvo želi da vi poverujete da je jedna država sa svojim ministrima i svojim generalima izdavala naređenja koja nisu želeli da sprovode. Odbrana tvrdi da je jednostavan odgovor to da ministri i komandanti izdaju naređenja, i kada ih izdaju, da tada žele da se njihova naređenja slede. Tužilaštvo bi želelo da vi poverujete da je postojao udruženi zločinački poduhvat u dopuštanju počinjenja zločina. Kako bi u to poverovali, morali biste da poverujete i u to da su naređenja izdata kako se ne bi sprovela u delo. Takođe primećujem u operativnom dnevniku i usmeni apel komande Zbornog područja Split: "Knin ne sme da ima isti tretman kao Grahovo." Da vidimo sada kako

je sprovedena *Operacija Oluja*. U *Vanceovom planu*, a to je bio plan Ujedinjenih nacija pod kojim su mirovne snage i došle u Hrvatsku, u paragrafu broj 4 na strani 448 na vašem ekranu piše za mirovnjake: "Oni moraju biti u potpunosti nepristrasni između strana u sukobu." Časni Sude, verovatno će vas iznenaditi dokazi na ovom suđenju. Činjenica je da pripadnici Ujedinjenih nacija nisu bili neutralni na način na koji su morali prema *Vanceovom planu*. UN personal... kao što sam vam već ranije rekao, jedan od uslova Sjedinjenih Država pod kojim su odobrili *Operaciju Oluja* bio je da ništa ne sme da se dogodi pripadnicima UN u Hrvatskoj. Kao rezultat, hrvatska Vlada je obavestila UN uveče 3. avgusta da će operacija početi ujutro u 5.00 časova i da bi oni trebalo da preduzmu sve nužne mere predostrožnosti kako bi obezbedili sigurnost osoblja UN-a. Dakle, šta su učinili komanda i osoblje sektora Jug u Kninu? Oni su prekršili neutralnost Ujedinjenih nacija i odmah obavestili Glavni štab krajiških Srba kako bi im omogućili da budu spremni za napad, i na taj način su vojno gledano, otklonili element iznenađenja, a to je jedan od glavnih temelja u planiranju vojne operacije. Kako mi ovo znamo? Postoje dva oficira krajiških Srba koji su o tome već dali iskaze - da se to dogodilo.

(video snimak)

pukovnik SVK Kosta Novaković: U 4.15 časova, mene je zvao oficir za vezu iz štaba koji je bio oficir za vezu naše Vlade sa UNPROFOR-om – da je dobio informaciju od operativnog organa iz UNPROFOR-a iz komande sektora Jug da će nas Hrvati napasti.

general SVK Milisav Savić: Nas su 18 puta izvestili kojekakvi oficiri, Francuzi, ovi... izveštavali – "Bićete napadnuti ujutro u pet sati".

(kraj video snimka)

ADVOKAT MIŠETIĆ: General Sekulić na kraju spominje francuskog oficira, ali u stvari misli na kanadskog Francuza - oficira u Kninu, i o tome ćemo govoriti tokom suđenja, časni Sude. Takođe ćete videti dokaze koji su u skladu sa dokazima koje je izneo jedan od "zvezda" svedoka Tužilaštva u *Predmetu Milošević*. On je bio pripadnik Srpske obaveštajne službe i saradivao je sa Beogradom u takozvanoj RSK. Evo šta je on već izjavio za Tužilaštvo govoreći o Srpskoj obaveštajnoj službi: "Naš je zadatak bio da opstruiramo rad ECMM-a, a kasnije i UN-a. Činili smo sve kako bi ih držali podalje od toga da saznaju istinu, i mi smo ih stalno snabdevali pogrešnim informacijama. Nama je bilo neverovatno koliko često su oni poverovali u ono što smo im govorili. Ali ako ponavljate iste laži stalno, izgleda da će vremenom svako da zaključi da je to sigurno istina i da niko ne može da laže tako često i tako konzistentno. Takođe smo se jako trudili da zadobijemo poverenje međunarodne zajednice kako bi oni bili na našoj strani. Uradili smo šta smo mogli kako bi uspostavili vezu sa njima i na taj način olakšali da plasiramo naše laži. Niko nije želeo da poveruje da bi ga dobar prijatelj lagao, tako da je imalo smisla koristiti takav pristup, za koji mislim da je bio uspešniji nego što su to činili Hrvati." Ide drugi deo izjave koji će postati relevantan kada svedoci počnu da se pojavljuju pred vama, časni Sude: "Srpska tajna služba je nastavila sa tom praksom i danas, i oni još uvek kontrolišu većinu, ako ne sve prevodioce koji rade za međunarodne agencije u područjima pod kontrolom Srba. To je bilo ohrabrujuće što su

prevodioci nastojali da zadobiju poverenje svojih nadređenih kako bi ih povelili sa sobom i na druge dužnosti. Od početka 1992. godine i dalje, Zimonja me je zadužio da pronađem u pripadnicima UN i ECMM-a agente-saradnike za RSK."

SUDIJA ORIE: Gospodine Mišetiću, upotreбили ste izraz "zvezda svedok", što nije pravni izraz i meni je nepoznat. Da li ste hteli da kažete da je važan ili glavni svedok Tužilaštva?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Da onda upotrebim izraz "svedok insajder", časni Sude.

SUDIJA ORIE: Da. To se u pravnom smislu čini prikladnijim, taj izraz.

ADVOKAT MIŠETIĆ: U redu.

SUDIJA ORIE: Izvolite, nastavite.

TUŽILAC TIEGER: Časni Sude, izvinjavam se što prekidam mog kolegu, ali ako bi mogli da pređemo na trenutak na privatnu sednicu?

SUDIJA ORIE: Prelazimo na privatnu sednicu.

(privatna sednica)

sekretar: Sada smo na otvorenoj sednici, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Hvala, gospodo sekretarko. Izvolite, nastavite gospodine Mišetiću.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, dokazi će pokazati da je osoblje UN-a u Kninu bilo daleko od neutralnosti i da su se previše približili lokalnoj srpskoj Vladi i stanovništvu. Naprotiv, postali su toliko bliski da ćemo vam mi izneti dokaze o tome da je na desetine pripadnika UN-a stupilo u brak sa lokalnim Srbima i njihovim prevodiocima. Da sada pređemo na planiranje upotrebe artiljerije. *Operacija Oluja* sprovedena je u skladu sa američkom vojnom doktrinom poznatom kao Vazdušno-kopnena borba. Vazdušno-kopnena borba za jedan od svojih osnova ima takozvanu dubinsku borbu. Dubinska borba među ostalim podrazumeva upotrebu artiljerije na samom početku operacije, kako bi se postigli različiti ciljevi. Ako pogledamo terenski priručnik Vojske SAD, pod tačkom broj 1 vidimo: "Artiljerija se koristi da bi se održavao pritisak i demoralisao neprijatelj masovnom vatrom." Tužilaštvo je u ovom predmetu dostavilo ekspertski izveštaj, to je javni dokument koji je napisao gospodin Theunens. Evo šta gospodin Theunens u svom izveštaju kaže o svrsi upotrebe artiljerije. Ona se ne koristi, kako je to Tužilaštvo juče reklo, samo da bi se uništili vojni ciljevi. "Dubinske operacije..." prema rečima ovog eksperta "...usmerene su protiv neprijateljskih snaga i funkcija izvan samog sukoba. Dubinske operacije vrše se na svim nivoima: vatrom, manevrima, vođenjem, kako bi se ratište proširilo u prostoru i vremenu. Dubinska borba smišljena je kako bi se uništila neprijateljska vatrena moć, ometali njegovi komandni i kontrolni sistemi, uništile njegove linije snabdevanja i slomio njegov moral." Kada smo prelazili kroz *Brionske transkripte*, časni Sude, ja sam rekao da je predsednik Tuđman kao čovek iz vojske, upravo upotrebio reč "demoralisati". Predsednik Tuđman, i sam

vojnici, poslužio se istim izrazom koji nalazimo u "Terenskom priručniku" Vojske SAD i u izveštaju eksperta samog Tužilaštva o tome koji su legitimni ciljevi upotrebe artiljerije. Sugestija da je general Gotovina naredio granatiranje kako bi se izvršio pritisak na Srbe da odu je apsurdna. Nijedan vojni ekspert ne može da dovede u pitanje odluku generala Gotovine da koristi artiljeriju kao podršku svojim ofanzivnim operacijama. To je standardna vojna praksa, posebno u doktrini vazdušno-kopnene borbe.

SUDIJA ORIE: Gospodine Mišetiću, samo kako bi transkript bio tačan, na strani broj 60 u 12. redu, vidimo da u transkriptu stoji da je to "UN doktrina" – samo da to na trenutak proverim. "UN vojna doktrina", a ja mislim da ste rekli "vojna doktrina SAD"?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Vojna doktrina SAD.

SUDIJA ORIE: Tako je.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Kada je reč o planiranju, časni Sude, vi ste sigurno primetili, ili je trebalo juče da primetite da se ne govori o osnovnim pitanjima, kao što su: koje je ciljeve Hrvatska vojska u stvari odabrala prilikom planiranja svojih artiljerijskih operacija? Koje je ciljeve Hrvatska vojska u stvari i pogodila prilikom izvođenja svojih artiljerijskih operacija? O tim osnovnim pitanjima je Tužilaštvo juče u potpunosti ćutalo. Oni su uopšteno govorili o proporcionalnosti, o razlikama, ali nisu spomenuli nikakve dokaze, nikakve činjenice. Mi ćemo vam pokazati te činjenice, časni Sude. Odabrani ciljevi su bili isključivo vojni ciljevi u : Kninu, Obrovcu, Benkovcu, Gračacu i Drnišu. Mi to znamo. Imamo dokumente za svaki grad, i mi ćemo ih prikazati Pretresnom veću. Tužilaštvo bi želelo da poverujete da su Hrvati granatirali civilna područja, ali vam nisu dostavili za to nikakve dokaze, niti nam je ijedan takav dokaz obelodanjen u ovom predmetu, o tome koja su područja bila na meti i koja su područja bila pogođena. Ali vi časni Sude ne morate da se oslanjate samo na naše tumačenje. Nije bilo prekomernog granatiranja. Bilo je takvih tvrdnji 4. avgusta, i kao rezultat takvih tvrdnji od strane osoblja UN-a u Kninu - na koje se oslanja Tužilaštvo, vojni posmatrač UN-a su sproveli istragu tri nedelje posle toga kako bi utvrdili da li su ti navodi tačni. Zaključak je bio, u tački broj 2: "Opšte uzev, granatiranje je bilo usmereno na vojne ciljeve. Šteta naneta civilnim objektima granatiranjem koncentrisana je u neposrednoj blizini vojnih ciljeva. Samo nekoliko... udara..." tri do pet "...utvrđeno je u drugim urbanim područjima." Ovaj izveštaj ćete morati da sačekate do izvođenja predmeta Odbrane, jer se ovaj svedok, koji je bio na čelu vojnih posmatrača UN-a nalazio na listi svedoka Tužilaštva sve do 1. februara. Uklonili su ga sa liste. Zbog čega su ga uklonili? Vi ćete čuti dokaze Tužilaštva o tome da je gospodin Hjertnes, načelnik vojnih posmatrača UN-a u sektoru Jug - da su nalazi njegovog tima kasnije bili poništeni, da se kasnije došlo do drugačijih saznanja, bez obzira na činjenicu što je gospodin Hjertnes rekao sredinom januara Tužilaštvu da on nema pojma o čemu oni govore. On je rekao da ti nalazi nisu bili provizorni, i on je pod zakletvom svedočio da kada su nedelju dana kasnije dostavljeni konačni zaključci UN sistemu - da ih oni nisu promenili. Dakle, on je sklonjen sa liste svedoka Tužilaštva, i umesto njega na listu su stavljena dva svedoka koji su na znatno nižem hijerarhijskom nivou, potčinjenih gospodinu Hjertnesu, i on će vam reći da su ti nalazi kasnije bili poništeni. I u tome je problem, časni Sude. Ja ću sada ponovo upotrebiti koncept *Ockhamove oštrice*: Nema izveštaja u kom se govori da su ti nalazi poništeni. Mi smo izvršili pretragu kompletnog sistema UN-a i ni u jednom dokumentu UN se ne spominje bilo kakav nalaz koji je stigao posle ovog izveštaja, a u kome se kaže da je

došlo do prekomernog granatiranja ili granatiranja civilnog područja. Mi smo završili kompletnu pretragu...

SUDIJA ORIE: Mogu li da vas pitam jednu stvar stim u vezi? Rekli ste da moramo da čekamo kako bi videli taj izveštaj do izvođenja predmeta Odbrane. Pre svega, ja još ne znam da li će uopšte biti dokaznog postupka Odbrane, pa mi se prema tome to čini preuranjeno. U isto vreme, naravno, ja nisam obrazovan u protivničkom pravnom sistemu, ali stavljajući takav izveštaj u unakrsno ispitivanje svedoku koji iako je to još uvek pravno pitanje, treba da zameni drugog svedoka, da li je...

ADVOKAT MIŠETIĆ: Izvinite. Mi ćemo to rado učiniti u unakrsnom ispitivanju, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Vi ste nam rekli da sa tim izveštajem moramo da čekamo do iznošenja predmeta Odbrane, i ja nisam razumeo, sa proceduralne strane, koja bi bila svrha tog čekanja. Čak ako vi ne biste imali te materijale, vi znate da Pretresno veće kao i sve strane u ovom postupku može preuzeti inicijativu u vezi sa tim – može narediti strani da iznese dokaze, sada mislim na Pretresno veće. Vi ste po mom shvatanju u neku ruku pesimistični kada su u pitanju proceduralne perspektive koje Odbrana može imati?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Jako mi je drago da to čujem, časni Sude, i biće nam zadovoljstvo da vam to dostavimo.

SUDIJA ORIE: Molim vas da nastavite.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Kao što sam rekao, mi smo izvršili potpunu pretragu, časni Sude, kako bismo pronašli svaki članak koji je ikad napisan na engleskom jeziku u kojem se spominje neki naknadni izveštaj po kome je Hrvatska vojska granatirala civile i neka civilna područja, a da su to otkrili vojni posmatrači UN-a, i ništa nije pronađeno. Tako da bi vi poverovali u teoriju Tužilaštva, ponovo po *Ockhamovoj oštrici*: najjednostavniji zaključak jeste da je podnet izveštaj, da je on zaveden i da njegov autor kaže da taj izveštaj nije menjan. Prema tome, to su saznanja. A da biste poverovali tezama Tužilaštva, potrebno je da zaključite da su ti nalazi poništeni. Ali nema izveštaja, i mora da je u pitanju neka vrsta zavere, jer smatram da bi saznanje da je Hrvatska vojska prekomerno granatirala civile sigurno bilo zabeleženo od nekoga u sistemu UN-a ili u međunarodnim medijima. Prepustićemo vama časni Sude da procenite kredibilitet tvrdnji Tužilaštva. Dodatak ovom izveštaju, kao rezultat navoda koji su izneti 4. avgusta, međunarodni mediji su nagnuli u Knin 7. avgusta očekujući da tamo nađu, da upotrebim dva grada koje je juče naveo gospodin Tieger, Staljingrad ili Vukovar. A šta su oni zatekli? Evo šta je zatekao Roy Gutman, to nisu samo njegovi nalazi, već svih međunarodnih reportera koji su tu bili. 7. avgust: "U bazi UN-a u Kninu, oficiri UN-a se stalno žale na policijski čas i na ograničenje kretanja, ali oni priznaju kako je UN preuveličao štetu nanetu Kninu tokom najjačih borbi. UN komandant, brigadni general Alain Forand iz Kanade rekao je da nije bilo direktnih pogodaka kninske bolnice. Novinari su videli velike kratere granata koji su uzrokovali pucanje stakla na većini prozora obližnjih stanova. Ali nije bilo dokaza o nasumičnom granatiranju." Pred vama će svedočiti i ambasador Sjedinjenih Država Galbraith. On će vam reći da su strani vojni atašei, među kojima i oni iz Sjedinjenih Država, takođe otišli u Knin 7. avgusta kako bi istražili navode o prekomernom granatiranju. On će vam reći da nije bilo nikakvog prekomernog granatiranja i

da je to zaključio njegov vojni ataše, kao i vojni atašei nekoliko drugih zemalja. Jedan od svedoka Tužilaštva će vam reći, kako je istakao gospodin Tieger, i ostavio utisak da je Hrvatska vojska granatirala i kninsku bolnicu. Evo šta se stvarno dogodilo po tom svedoku Tužilaštva. On govori o poseti kninskoj bolnici sa gospodinom Akashijem 7. avgusta, i on kaže: "Sećam se da je pokrenuto i pitanje da li je i bolnica u Kninu bila pod vatrom jedne od strana u sukobu, i razgovarali smo sa medicinskom sestrom koja je rekla da je u jednom trenutku, početkom borbi, mislim da je to bilo 5. ili 4. avgusta, da se jedan tenk Vojske RSK nalazio veoma blizu bolnice i da je iz njega pucano, i da izgleda da je bio ciljan od strane Hrvatske vojske. U stvari, nije bilo nikakvog oštećenja na bolnici koje smo mogli da vidimo. Videli smo trag jednog udara koji nam je pokazan, ali je to izazvalo samo manju štetu na samoj zgradi. Dakle, to je bilo u suprotnosti sa ranijim izveštajima koje smo primili – da je bolnica pretrpela velika oštećenja, a to čini se da nije bio slučaj." Časni Sude, biće mnogo govora o *Brionskim transkriptima* u ovom predmetu. Mi smatramo da imamo pravo da ih tumačimo. Tužilaštvo smatra da oni imaju pravo da to tumače. Postavlja se pitanje: koji je za vas najbolji način da odlučite čiji su argumenti bolji? Mi tvrdimo časni Sude, da je najbolji način da to sagledate saznanjem šta su činile osobe podređene predsedniku Tuđmanu, kako su oni postupali nakon sastanka na Brionima. Da li su oni sprovodili plan koji je imao na meti civile, civilne objekte, da li su oni sprovodili plan u kojem su ciljevi bile civilne građevine i civili, ili su oni isključivo gađali vojne ciljeve, kao što imamo... kao što ćemo pokazati na osnovu dokumenata, i da li su oni samo pogađali vojne ciljeve kao što to pokazuju brojni dokazi koje ću vam pokazati. Mi tvrdimo časni Sude da biste *Brionske transkripte* trebalo da tumačite na način kako su hrvatski komandanti tumačili reči predsednika Tuđmana. Na kraju, to je jedino relevantno pitanje vezano za transkripte. Šta ja mislim o tome, šta gospodin Tieger misli o tome, kako Pretresno veće to može da protumači je u stvari na neki način nevažno. Pitanje je kako su te reči razumeli potčinjeni, i mi smatramo da morate da pogledate dokaze. Dokazi pokazuju da hrvatski komandanti, posebno moj klijent Ante Gotovina, nisu protumačili ništa što je predsednik Tuđman saopštio kao naređenje - da se neselektivno granatiraju civili ili civilni ciljevi. Kako smo došli do tih lažnih tvrdnji o preteranom granatiranju? Odakle je to došlo, mogli bi da se zapitate? I to mi možemo da vam objasnimo, časni Sude. Te lažne tvrdnje o preteranom granatiranju bile su deo propagande od strane krajinskih Srba u 6.30 časova ujutro 4. avgusta. Ovo je izveštaj, protest koji je general Mrkšić uputio generalu Forandu u Komandu UNPROFOR-a u Zagrebu u 6.30 časova... izvinjavam se, generalu Janvieru. Izvinjavam se: "Iz dalekometne artiljerije tačno u 5.00 časova počela je paljba ujutro 4. avgusta protiv svih civilnih ciljeva u gradovima: Knin, Benkovac, Obrovac, Drniš, Vrgin Most, Vojnić, Glina, Petrinja, kao i većinu naselja u zapadnom delu Krajine, kao i područja u Istočnoj Slavoniji, Zapadnom Sremu i Baranji. Istovremeno sa ovim protestom Mrkšićev oficir za vezu pukovnik Novaković je pozvao generala Janviera. Imamo snimak onoga što je Kosta Novaković rekao generalu Janvieru u 6.30 časova ujutro 4. avgusta. Upozorio je generala Janviera na činjenicu da protest stiže, i rekao je u trećem paragrafu: "Ovog jutra u 5.00 časova, snage HV-a i HVO-a započele su sveopšti napad, gađajući civilne objekte u svim naseljenim područjima RSK, posebno u Kninu, gde je palo na hiljade granata. Uništene su brojne zgrade. Ima žrtava među civilnim stanovništvom uključujući žene, decu i starije osobe. Gađani su ciljevi u neposrednoj okolini Komande UNPROFOR-a za sektor Jug. Takođe su gađali bolnicu i slične objekte i to nasumično i bez ikakvog reda. Oficiri UNPROFOR-a koji se tamo nalaze mogu to da potvrde." Kao što znamo, časni Sude, tvrdnje da su Hrvati gađali bolnicu su lažne. Radilo se o propagandi koja je puštena i koja je u stvari prošla kod komande UN-a za sektor Jug. Važno je da se primeti da UN komandanti u Kninu 4. avgusta uopšte nisu odlazili u grad kako bi proverili da li su tvrdnje generala Mrkšića i

pukovnika Novakovića istinite. Međutim, oni su poslali izveštaj oslanjajući se na ono što su rekli Mrkšić i Novaković, a ja vas vraćam na svedočenje gospodina Lazarevića o tome koliko je bilo lako lagati, kao i da u to komandanti UNCRO-a poveruju. Oni su ovde ponovo lagali, a komandanti UNCRO-a su ponovo poverovali i poslali su to dalje u lancu komande. To je otišlo dotle da je do 14.00 časova 4. avgusta Carl Bildt, predsedavajući... jedan od predsedavajućih i predstavnik Uvropske unije izdao sledeće saopštenje u trećem paragrafu, trećoj rečenici... izvinjavam se, drugoj rečenici: "Posebno užasavajuće je granatiranje civilnog stanovništva o kojima nas izveštavaju. Treba se podsetiti da je predsednik Srpske Krajine gospodin Martić optužen za ratne zločine posle srpskog granatiranja Zagreba u maju mesecu. Teško je videti bilo kakvu razliku između onoga šta su oni uradili i granatiranja Knina - za koje predsednik Tuđman mora znati da će se smatrati odgovornim." To je rečeno u 14.00 časova 4. avgusta, a niko iz UN-a nije otišao napolje da zapravo istraži da li je to bila istina. Radilo se o ishitrenom zaključku. A kao rezultat izjava poput ove gospodina Bildta bio je dolazak predstavnika međunarodnih medija u Knin, kao što sam već rekao, i oni su se uverili da su ti zaključci netačni. A takođe je jedan od rezultata takvih izjava bio i to da su vojni posmatrači UN-a sproveli sopstveni istragu prilikom koje su se uverili u netačnost tih navoda. Ali kao što je rekao gospodin Lazarević, svedok insajder u *Predmetu Milošević*, oni su bili pod uticajem, Komanda UNCRO-a u Kninu je bila pod uticajem srpskih oficira, a to će pokazati dokazi tokom ovog suđenja. Časni sude, još jedna stvar. Dokazi ovih kanadskih oficira na čijim se svedočenjima zasnivaju optužbe Tužilaštva za neselektivno granatiranje nalazili su se kod njih tokom 1995. i 1996. godine. Nema ničeg novog u ovom predmetu u poslednjih 13 godina vezano za ove tvrdnje. Ipak bih želeo da skrenem vašu pažnju na dopunjenu Optužnicu u ovom predmetu, koja je potvrđena u februaru 2004. Godine, i zamoliću vas da istražite taj dokument kako bi videli da li se tamo nalaze reči "granatiranje" ili "artiljerija", ili bilo koja verzija tih reči u toj dopunjenoj Optužnici. Ako su dokazi toliko jaki, izvan svake razumne sumnje, da su iskazi komandira UNCRO-a u Kninu toliko jaki i da su se nalazili u njihovom posedu 12 ili 13 godina, zbog čega se onda reči "artiljerija" ili "granatiranje" pojavljuju tek 2006. godine kao deo novih navoda protiv generala Gotovine, u kojima se tvrdi da je on bio pripadnik tog udruženog zločinačkog poduhvata? Odgovor ćete naći na kraju izvođenja dokaza Tužilaštva. Njima je potreban neki čin o nameri, neka loša radnja koju je počinio Ante Gotovina kako bi opravdali njegovo prisustvo ovde. Vi niste juče videli nijedno ilegalno naređenje koje je general Gotovina izdao. Oni priznaju da je on stalno izdavao naređenja kako da se ponašaju i da poštuju vladavinu zakona. Ako se pitanje granatiranja ovde ne nalazi, koje je to loše delo koje je general Gotovina učinio? Mi vam tvrdimo da ne postoje druga loša dela. Ne postoji drugi način da ga smestite u udruženi zločinački poduhvat osim da vi sada poverujete da se radilo o prekomernom granatiranju, a što nije bilo vredno spomena u dopunjenoj optužnici, a sada je odjednom ključni dokaz Tužilaštva, a pri tom nijedan jedini relevantni dokaz nije izmenjen 13 godina. Časni sude, možda bi ovo bio odgovarajući trenutak za pauzu, ukoliko to želite?

SUDIJA ORIE: Da. Mogu li da vas pitam koliko će vama ili gospodinu Kehoeu još vremena biti potrebno nakon pauze?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Do samog kraja, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Ići ćete do samog kraja?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Da.

SUDIJA ORIE: Onda sada idemo na pauzu. Nastavićemo sa radom u 12.35 časova, a vama će posle toga ostati još 1 čas i 10 minuta.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Hvala vam, časni Sude.

(pauza)

SUDIJA ORIE: Pre nego što vam dam priliku da nastavite, gospodine Mišetiću, čini se da još uvek postoji problem sa operativnošću optužnice. Optužnica koja je zavedena 22. februara naslovljena je, a to je ostalo od ranije: "Predlog dopunjene Optužnice". Mi smo zato izdali nalog Tužilaštvu... ili pozvali Tužilaštvo da je ponovo dostavi, ali sada bez reči "predlog", jer je to sada operativna Optužnica. Koliko ja razumem, to još uvek nije učinjeno, što stvara konfuziju oko toga koja je Optužnica u funkciji?

TUŽILAC TIEGER: Da, časni Sude. Ja sam se nadao da će to biti završeno pre... imali smo neke probleme, jer glavni tužilac nije bio prisutan kako bi je potpisao, ali to je svakako u našem fokusu, i taj operativni dokument je pripremljen.

SUDIJA ORIE: Da. U tom slučaju Pretresno veće očekuje od Tužilaštva da to učini bez daljeg odlaganja. Istovremeno, želim da kažem za zapisnik da jedina stvar koju Pretresno veće očekuje da će se promeniti jeste izbacivanje reči "predlog", a u ostalom je Optužnica koja je podneta 22. februara operativna. Gospodine Mišetiću, možete da nastavite.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, ja želim da ispravim zapisnik. Gospodin Tieger me je upozorio na činjenicu da je izveštaj vojnog posmatrača UN-a Steinara Hjertnesa u stvari dokaz po *Pravilu 92 ter* sa jednim on njihovih svedoka. Tako da sam ja to želeo da... da razjasnimo to.

SUDIJA ORIE: Da. Mislite da ne moramo da čekamo...

ADVOKAT MIŠETIĆ: Tako je. Samo zbog zapisnika, časni Sude, i ja žalim zbog greške.

SUDIJA ORIE: Nastavite.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Gospodine predsedavajući, časni Sude, zbog čega su krajiški Srbi otišli 4. avgusta? Zato jer su... jer je rukovodstvo krajiških Srba imalo plan za evakuaciju civila. Oni su to uvežbavali kako bi bili spremni da sprovedu taj plan, i 4. avgusta oni su ga i sproveli. 4. avgusta... da se vratim malo unazad. Vi ćete čuti dokaze, časni Sude, od osoblja UN da su izveštavali u 15.00 časova 4. avgusta da je situacija u Kninu mirna, da ljudi izlaze iz svojih domova posle prvobitnog granatiranja ujutro, i da raščičavaju slomljena stakla. U 15.00 časova 4. avgusta. U 16.45 časova Milan Martić je, i to je na vašim ekranima, izdao naređenje za evakuaciju civilnog stanovništva. Tačka broj 1: "Započeti planiranu evakuaciju svih stanovnika nesposobnih za borbu iz sledećih opština..." i zatim sledi lista mesta. Tačka broj 2: "Kako bi se evakuisali, evakuacija treba da se sprovede na planirani način po

postojećem planu, u pravcima prema Kninu, a zatim preko Otrića, u pravcu Srba i Lapca." Tužilaštvo je juče iznelo pred Pretresno veće da se ovim naređenjem nije htela trajna evakuacija civila sa takozvane teritorije Krajine, već da je plan bio samo da se interno evakuišu do Srba i Lapca, a to su gradovi u Hrvatskoj. Mi vam tvrdimo časni Sude da dokazi ne potkrepljuju takvo tumačenje. Tačno je da se u Martićevom naređenju kaže da se ide u Srb i Lapac, ali to je zbog toga jer je to već pisalo u unapred pripremljenom planu. U stvarnosti, naređenje je bilo da se ide do Bosanskog Petrovca u Bosni i do Banja Luke u Bosni. Kako mi to znamo? U 19.53 časova uveče 4. avgusta, UN su izvestile u ovom dokumentu u paragrafu broj 4: "Obavešteni smo iz kancelarije za civilna pitanja sektora Jug da je rukovodstvo Knina zatražilo pomoć UNHCR i UNPF u evakuaciji oko 32.000 civila iz: Benkovca, Obrovca, Gračaca i Knina u Petrovac i Banja Luku u Bosni i Hercegovini." Imamo i više od toga. Imamo video snimak rukovodstva krajiških Srba koji opisuju atmosferu oko Milana Martića i generala Mrkšića 4. avgusta popodne i kako je doneta odluka da se evakuiše kompletno civilno stanovništvo iz takozvane Krajine u Bosnu. Sada bismo želeli da vam prikazemo taj snimak, a tu govori gradonačelnik Knina Drago Kovačević koji je bio visoko rangiran u uskom Martićevom okruženju i koji je bio prisutan kada su donete odluke o evakuaciji civilnog stanovništva.

(video snimak)

Drago Kovačević: *I Martić koji je bio u uniformi, ispred njega je bila velika, ogromna pepeljara, nekoliko kutija cigareta praznih i ovaj... Dobar dan.- Dobar dan. Kao... i sad šta me je zvao? Zvao me je kaže 'Odlučio sam da evakuišem grad'.*

Kosta Novaković: *I trebalo bi da preduzmemo mere da izmestimo civilno stanovništvo, to moram naglasiti – civilno stanovništvo iz Severne Dalmacije, znači iz opštine: Benkovac, Obrovac, Knin i Drniš i iz opštine Gračac u Lici.*

Drago Kovačević: *Nije to za mene bio šok. Ono... vidio sam da to jeste jedna... neka razumna mera. Ovaj... u tom momentu su mu donijeli naredbu, znači doneo je baš Kosta Novaković tu naredbu.*

Kosta Novaković: *I tad smo napisali u toj odluci da je to sklanjanje cijelog stanovništva, znači pravcem: Knin, Otrić ili Srb i Lapac u tom... u tom dijelu gde treba ljudi da se razmeste.*

Drago Kovačević: *Tada je Mrkšić reagovao i rekao: 'Kakav Srb, treba ići dalje.' Kaže: 'Treba prema dalje, prema Petrovcu i Banja Luci.' I onda je iskazao jednu vrstu rezervi ako se pokrenu civili, da vojne linije dolaze u problem. Kaže: 'Pokrenu se civili, za njima idu vojska - ići će evakuisati. Mi ćemo imati silnih problema'.*

NN: *Međutim, negde uveče kad je došao, on je bio gore na spratu, Mrkšić, on mi je rekao na stepenicama kao da je naređeno da se narod evakuiše. Ja sam njemu rekao: 'Generale, propade vojska. Kakav narod da se evakuiše, i još naređenje da pošalje.' Kaže: "To nije do nas, to je Vrhovni savet odbrane odlučio." I onda je neko zatražio od Martića ili je on tražio neku Vezu sa Slobom (S.Milošević), da razgovara sa Slobom. I razgovarao je ne sa Slobom, nego sa Branom Crnčevićem. Znači, dobio je Branu Crnčevića koji ga je uveravao... verovatno nije mogao dobit' Slobu, pa mu je on rekao: 'Ne, ne' Da taj neće ništa preduzeti i tako dalje, da neće Sloba tu sad, ništa tu, ovaj... i tad prvi put sam čuo, tad je Martić psovao Slobu, i tako dalje, i tako dalje i...*

(kraj video snimka)

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, dokazi u ovom predmetu će kristalno jasno pokazati da je rukovodstvo krajinskih Srba na čelu sa Milanom Martićem, kao što su ranije učinili u Zapadnoj Slavoniji, kako su planirali 90 dana pre *Operacije Oluja*, radije evakuisalo svoje stanovništvo nego da mu dozvoli da živi u višenacionalnoj državi. To je bio sastavni deo ideologije koji je vladao u takozvanoj Krajini. Kao što je rečeno u pretpretresnom podnesku Tužilaštva u *Predmetu Martić*, ideologija je bila da ne može biti nikakvog suživota sa Hrvatima. Srbi mogu da budu sigurni samo u homogenoj, etnički srpskoj državi. To je bio mentalitet koji im je nametnula ideologija "Velike Srbije" U to vreme. Znamo to takođe i iz video snimaka od 7. avgusta, gde se govorilo u retrospektivi šta se dogodilo. To je dokazni materijal od 7. avgusta 1995. godine. Radi se o čoveku po imenu Savo Štrbac, i o njemu ćete mnogo slušati tokom ovog suđenja. Gospodin Štrbac je ključni čovek Martićevog udruženog zločinačkog poduhvata koji je bio deo rukovodstva krajiških Srba, koji je ideološki bio posvećen ideologiji etnički čiste "Velike Srbije". On je ovo izjavljivao u više navrata međunarodnim medijima u godinama pre *Operacije Oluja*. Više puta je ponovio da će Srbi jedino prihvatiti objedinjenu "Veliku Srbiju" i da nikakav suživot sa Hrvatima nije moguć. Posle *Operacije Oluja*, gospodin Štrbac je formirao svoj "humanitarni centar" i postao je saradnik kancelarije Tužilaštva u sakupljanju svedoka za ovaj predmet. Gospodin Štrbac je čak dobio pismo preporuke od Tužilaštva kako bi mu pomogli da sakupi novac za svoje projekte. Ovaj video snimak je nastao 7. avgusta 1995. godine, na kom gospodin Štrbac objašnjava srpskom stanovništvu iz jednog TV studija u Banja Luci zbog čega je doneta odluka da se izvrši evakuacija civila iz takozvane Krajine. Na ovom snimku vi ćete videti vrstu mišljenja o kojoj sam govorio, vrstu ideologije etnički čiste "Velike Srbije".

(video snimak)

Savo Štrbac: Nikada Hrvati nisu niti namjeravali živjeti sa Srbima u bivšoj Hrvatskoj, to se sada najbolje vidjelo na ovim zadnjim primjerima njihove agresije i na Zapadnu Slavoniju i sad na Dalmaciju, Liku, Baniju i Kordun. Mi smo to, svi koji smo bili u situaciji da razgovaramo sa međunarodnim faktorima stalno i upozoravali i spominjali da Hrvati ne žele s nama a mi da s njima ne smijemo, da nam se ne ponove do sada učinjeni genocidi samo u ovom stoljeću.

novinar: A ima dovoljno povoda da kažemo i da ne želimo nakon svega što se desilo?

Savo Štrbac: I... dakle, ne samo. Ja sam zato i upotrebio ovaj pojam 'ne smijemo' jer je on jači od onoga 'ne želimo'. I ne želimo i ne smijemo, jasno. Zato je potrebno prvenstveno bilo sačuvati našu biološku masu, ljude. Mogli smo izginuti. Moglo je izginuti civilno stanovništvo, žene. Znači, nama treba biološka masa za nešto što će nadam se usljediti... Na dan nedavnog napada na Krajinu, moje udruženje Veritas napisalo je pismo Boutrosu Ghaliju koje ga upozorava otprilike na ovakve slučajeve, na jedan neviđen masakr koji će se desiti nad srpskim stanovništvom, zbog čega se na kraju i odlučilo da se ide u egzodus, da se narod sačuva.

(kraj video snimka)

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, odluka je doneta kako bi se sačuvala biološka masa. To je ideologija o kojoj se radilo na strani Srba iz Krajine. To je razlog zbog čega je rukovodstvo krajiških Srba kao i rukovodstvo Miloševićevog udruženog zločinačkog poduhvata od Zapadne Slavonije do Sarajeva, do Kosova evakuisalo svoje civile – da bi sačuvali svoju biološku masu. Prelazim sada na pitanje prevencije zločina. Već ste videli naređenja generala Gotovine i naređenje za *Operaciju Oluja* kada se radi o poštovanju međunarodnog humanitarnog prava i sprečavanju pljačkanja. Već ste videli zapis u dnevniku Zbornog područja Split gde piše da Knin ne sme doživeti sudbinu Grahova. Sada ćemo videti zapis iz operativnog dnevnika Gotovinih snaga u jutarnjim časovima 5. avgusta, pred ulazak njegovih snaga u Knin. General Gotovina izdaje usmeno naređenje: "On naređuje maksimalno korektno postupanje sa civilima kao i ponašanje prema UN. Ovo naređenje je prosleđeno svim operativnim grupama i komandirima." General Gotovina je uoči izvođenja operacije izdao naređenje o maksimalnoj korektnosti prema civilima i UN-u. Međutim, istina je da kada su trupe ušle u Knin, u trijumfalnom raspoloženju su započeli sa pljačkanjem. To nije bilo u velikim razmerama, i to će vam potvrditi i sam izveštaj Ujedinjenih nacija, kao i video snimak UN od 7. avgusta, koji ćemo vam prikazati tokom suđenja na kom se kaže da se Hrvatska vojska u Kninu ponaša "profesionalno i korektno". Zbog čega se oni 7. avgusta ponašaju profesionalno i korektno? Tužilaštvo je pominjalo video snimak o tome šta je general Gotovina uradio kada je ušao u Knin 6. avgusta. Za vas je važno da imate na umu da je general Gotovina vodio *Operaciju Oluja* iz svog štaba u Bosni. Takođe je važno imati na umu, a o tome je govorio i gospodin Kehoe u svom delu izlaganja, da su ciljevi Hrvatske vojske bili usmereni na Bosnu. A *Operacija Oluja* je za generala Gotovinu bila samo jedan zaokret u levo kako bi se zauzeo deo teritorije, da bi se ponovo vratio u svoj štab u Bosni, kako bi se pripremio za dalje operacije u Bosni u kojoj se on nalazio od zime 1994. godine. Opet ću da ponovim da je general Gotovina bio u Bosni od zime 1994. godine. General Gotovina je ušao u Knin u jutarnjim časovima 6. Avgusta, nakon što je izdao pisana naređenja, nakon što je izdao usmena naređenja, i video je kako vojnici lome staklo, piju i čine druge stvari u stanju egzaltacije. Napravljen je snimak sa njegovim komandantima, koji su svi do jednog smatrali da će ih general Gotovina pohvaliti za ratnu pobeđu i preuzimanje prestonice krajiških Srba. To je pravi general Gotovina 6. avgusta. Ja vam sugerišem, ali to je na Pretresnom veću, ali mislim da je važno da Pretresno veće čuje glas generala Gotovine tokom tih događanja. To je video snimak u trajanju od šest minuta, a ja ću svakako prepustiti Pretresnom veću, rečeno mi je da ukoliko se prebaci na BHS da možete da čitate i prevod, a ukoliko želite direktan prevod, mi ćemo snimak još jednom ponoviti.

SUDIJA ORIE: Mislim da Pretresno veće ima mogućnost i da čuje original na kanalu broj 6. Ako možete da nam pomognete i kažete nam kada bi otprilike trebali da predemo sa BHS-a na engleski prevod, kako bismo mogli da se uključimo i to pratimo u originalu.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Ja ću zaustaviti tada snimak i reći vam da promenite kanal.

SUDIJA ORIE: Onda idemo na kanal broj 6 gde ćemo čitati na engleskom, a zatim ćemo čuti ono što vi želite od nas da čujemo. Molim vas nastavite.

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

(video snimak)

general Gotovina: Svim zapovjednicima koji su vodili pokrete u južnom sektoru. A i ono što je bila zadaća, zadaće su bile izdane sinoć. Ja pozivam na odgovornost sigurnost, Generalića da li vam je prenio... Lozi? Jedno. Da li je politička djelatnost odradila svoju zadaću? Nije.

Čeko, ti si bio na sastanku. Zelić je bio ovde i on je imao druge zadaće. Ti si bio na sastanku. Šta si od sinoć odradio? Da li je kontaktiran župan? Da li si provjerio da li su župani kontaktirani, da li je civilna zaštita zatražena, da li su vatrogasci zatraženi?

Ivan Čeko: Zatraženo je, gospodine generale.

general Gotovina: A di su?! Jel' ti znaš da u pet poslije podne to mora bit' sve spremno?! Jedan, samo jedan križ je teško naći ovdje. Jedan križ! Škoriću, gdje je križ?!

časnik Škorić: Nismo ga našli, treba nam doći...

general Gotovina: Nisi naš'o križ, jeb'o te Bog u glavu! Da si u Sinju stao i da si stao u onu crkvu tamo i da zamoliš fratra da ti da križ, on bi ti dao deset! Zato što ste budaletine?!

Nesposobni! A sposobni ste da balite tamo na kamere, na... na one ekrane, da se slikate, to jeste sposobni! Eto primjer - jedan križ niste bili sposobni nać'!

(prekid video snimka)

ADVOKAT MIŠETIĆ: Mislim da bi sada bio pravi trenutak da pređete na drugi kanal.

(nastavak video snimka)

general Gotovina: A da ne govorim ono što se vidi u gradu, to je sramota. Sramota! Ovo barbari, vandali rade ovako – oni koji su plaćeni po ratnom plijenu i ratuju po ratnom plijenu! Zapovjednici postrojbi od Sinja do Knina zaduženi su da... danas da inženjerijom srede cijeli put, sve... vozila, sva... svu onu prljavštinu, da se izbací, očisti – vojska da nije na putu! Vojna policija nije grupacija, nego na svim punktovima, ona je planski uzela nacrt grada i planski je postavila punktove i kontrolira grad. Zapovjednici vojne policije obilaze, patrolna vozila obilaze grad. I uspostavljena suradnja sa civilnim strukturama, sa civilnom policijom. Sve to general Čermak, koji je došao tek jutros, nek preuzme sve konce u ruke. I do tada, ako ga se ostavi samog, večeras do pet sati neće biti ništa spremno nego će biti jedan kaos, jedna sramota! Pa jel' vi vidite, predsjednik Vlade dolazi, ministar... ministar... ministri prometa, sve ostalo šta... šta... šta ne dolazi danas, ući će u ovakav grad kojim je prošla Hrvatska vojska, i koji Hrvatska vojska još ima pod kontrolom zato jer civilne strukture još nisu preuzele! Koga vi sramotite?! Sami sebe i one kojima vi zapovjedate, za koje odgovarate! A za one naše mrtve, poginule, koji su ginuli za ovo, trebate imati malo obraza, jer za ovaj Knin se gine od Dinare, od ove zime, desetog mjeseca. A ne govorim one zadnje operacije i koliko je njih nastradalo i koliko je još dan danas njih u bolnici, oni koji su trajni invalidi! A vi se ponašate tako, zapovjednici! Sigurnost! Šta je sigurnost?! Sigurnost mora bit' organizirana! Ona ima kontrolu situacije, vojna policija mora slušati, ona je izvršioc,

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

tehnički izvršioc! Ona je... ona je čuvar Pravilnika Oružanih snaga! Ona garantira njegovo izvršenje i aplikaciju na terenu! Politička djelatnost. Ne vidimo niti plakate na ulici, niti zastave na... na objektima glavnim, ništa ne vidim! Di je to?! Di je to?!

časnik Škorić: *Upravo se postavlja, gospodine generale.*

general Gotovina: *Ma šta se postavlja, gdje?! Jedanaest i po je sati. Ti si od jutros, od četiri sata trebao čitavu noć raditi! Čitavu noć! Helikopter vam je na raspolaganju, sve je to na raspolaganju, da se ide jednom totalnom brzinom u sve. I ne znate se služiti. Ako ne znate raditi, raditi vaš zanat, za oni koji vas niko nije vukao za kosu da budete šta jeste, e onda gospodo izvolite ući u pješadiju i u borbu. Reći ćete: 'Ja... Pa ja sam bio, ja sam ratnik.. Kurcem... kurčev ste ratnik! Svaki dan je novi dan ratnika, i svaki dan ratnik se dokaže!*

(kraj video snimka)

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, Tužilaštvo je juče opisalo ova naređenja generala Gotovine kao formalne i rutinske. Ja vam tvrdim, časni Sude, kada bi na nas nama nadređen ovako vikao da mi to ne bismo smatrali formalnim i rutinskim. Šta se dogodilo 6. avgusta? Bio je to kritičan dan. Tužilaštvo je juče prikazalo kartu sa kojom mislim da je dovelo Pretresno veće u zabludu, jer se sugerisalo da je to karta snaga generala Gotovine po danima, kako je napredovala *Operacija Oluja*, i da je to karta... to je... da se tu vidi kako snage generala Gotovine napreduju u periodu od 4. avgusta do 8. ili 9. avgusta, a da su: ubijanja, besomučna razaranja i pljačkanje trajali sve do 30. septembra 1995. godine. Mi verujemo da je to časni Sude dovođenje u zabludu Pretresnog veća, jer je 6. avgusta civilna Vlada Republike Hrvatske, u skladu sa planovima koje su napravili i naredili ministri Šušak i Jarnjak, preuzimala kontrolu nad teritorijom, kako je Hrvatska vojska išla dalje ka liniji fronta. U pravnom smislu to znači da su te teritorije odmah bile vraćene pod ustavni poredak Republike Hrvatske i da je civilna Vlada imala vlast nad tim teritorijama. Sada ću vam prikazati još jedan snimak od 6. avgusta, gde ministar unutrašnjih poslova osniva policijsku stanicu u Kninu i imenuje jednog Srbina za načelnika hrvatske policijske administracije u Kninu.

(video snimak)

ministar Jarnjak: *Gospodine načelniče, dozvolite mi da vam predam tablu sa natpisom 'Ministarstvo unutaršnjih poslova Republike Hrvatske, Ministarstvo unutaršnjih poslova, Policijska uprava Knin.' Prema ustavnom zakonu Republike Hrvatske o manjinama, predviđeno je kninski... Knin ima kotar i da u Kninu bude uspostavljena policijska uprava. S obzirom da po istom zakonu nema još legitimno izabrane skupštine, a na čiji prijedlog bi, a trebalo bi biti imenovan načelnik, a imenuje ga Vlada Republike Hrvatske, vi ste imenovani kao v.d. načelnik do izbora ovdje, do skupštine, a iza toga, skupština će predložiti načelnika Vladi Republike Hrvatske. Do tada dajem vam u zadaću da obnašate sve poslove koje propisuje Ustav Republike Hrvatske i zakoni Republike Hrvatske, kao što pravite sigurnu vlast u Kninu i na području svoje policijske uprave, u onom dijelu na kojem vi obnašate, vezani ste uz policijsku upravu Zadar. Čestitam vam...*

(kraj video snimka)

ADVOKAT MIŠETIĆ: General Gotovina je predao upravu civilnim vlastima nad gradom Kninom 6. avgusta, a general Gotovina je nastavio sa *Operacijom Oluja* severno od Knina. Važno je da se primeti da čim bi Hrvatska vojska zauzela teritoriju, ona je odmah nju predavala u nadležnost civilnim vlastima. Mislim da je najbolji način za Pretresno veće da o tome čuje od samog ministra unutrašnjih poslova, koji je održao 8. avgusta konferenciju za štampu, i tada je detaljno objasnio kakav je ustavni poredak Republike Hrvatske, kakvi su bili bezbednosni planovi i ko ima nadležnost nad teritorijom koja je prikazana na karti, a koju je Tužilaštvo juče prikazalo. Ovo je ministar Unutrašnjih poslova Jarnjak 8. avgusta.

(video snimak)

novinar: Dobro veče. Konferencija je sada otvorena. I pozdravljam ministra unutarnjih poslova Republike Hrvatske, gospodina Ivana Jarnjaka. Izvolite.

ministar Jarnjak: Dobro veče dame i gospodo. Dozvolite mi da vas izvjestim o onome što ministarstvo unutarnjih poslova radi i što će činiti na ovim područjima koja se sada oslobađaju. Na oslobođena hrvatska državna područja uvode se ustavni i pravni poredak Republike Hrvatske. Da bi se to moglo uvesti, svakako je potrebno da između ostalih institucija uđe na ta područja i Ministarstvo unutarnjih poslova sa svojim snagama. Prateći postrojbe Hrvatske vojske i Specijalne policije, Ministarstvo unutarnjih poslova na oslobođene prostore Republike Hrvatske odma' iza njih, ulazila je civilna policija i uspostavljala je postaje temeljne policije i postaje granične policije. Slijedeći odrednice državne politike, još 1992. godine Ministarstvo unutarnjih poslova izradilo je ustroj... ustroj dva... dvaju... ustrojstvo policijskih uprava i policijskih postaja za cijelu Republiku Hrvatsku, uključujući i ova sada... oslobođene prostore, tako da smo mi cijeli ustroj od 1992. godine imali gotov. Sada smo ga samo primjenili. Od agresijom protjeranih policijskih postaja koje su 1991., tijekom 1991. i dijelom 1992. protjerane sa svog područja, one su ostale dalje funkcionirati na drugim područjima, izmještene. Sada su se vratile na svoja područja, i to su policijske postaje: Lovinac, Drniš, Vrljika, Kijevo, Slunj, Petrinja, Glina i Hrvatska Kostajnica. Vraćene su i protjerane policijske ispostave, a to su: Cetingrad, Saborsko, Plaški i Lasinje. U operativnu uporabu stavljena je granična policija u: Hrvatskoj Kostajnici, Kijevu, Slunju, Donjem Lapcu, Strmici; Donjem Srbu i Ličkom Petrovom Selu. Pripremljeno imamo policijske postaje koje čeka granična policija da uđu u Dvor i Topusko. Sukladno ustavnom zakonu o ljudskim pravima i slobodama i o pravnim etničkim i nacional... pravima etničkih i nacionalnih zajednica i manjina, ustrojene su i stavljene u funkciju policijske uprave, i to Policijska uprava Knin i Policijska uprava Glina. Dakle, to su kotarevi prema tom ustavnom zakonu sa posebnim statutom. Za njihova područja ustrojene su, jasno, i policijske postrojbe... policijske postaje, i to za Knin: Knin, Donji Lapac, Gračac, Korenica, Benkovac i Obrovac. To su i policijske uprave koje spadaju u tu policijsku... policijske postaje koje spadaju u tu policijsku upravu. Za područje kotara Glina, ustrojena je policijska uprava sa policijskim postajama: Glina, Vojnić i Hrvatska Kostajnica. Pripravne za odlazak na prostor svog djelovanja su policijske postaje Vrgin Most i Dvor. Odmah, čim je Hrvatska vojska i specijalci ministarstva unutarnjih poslova su prošli prvi dio posl... prvi dio zadaće,

borbene aktivnosti, djelovanja su prestala, pripadnicu Ministarstva unutarnjih poslova ušli su u naseljena mjesta i počeli osiguravati naseljena mjesta i komunikacije koje povezuju ta naseljena mjesta i vrše kontrolu i upravljanje prometom. Istodobno sa uvođenjem operativne uprave u policijske postaje i policijske ispostave, u operativnu upotrebu... uporabu uvedene su i sve službe Ministarstva unutarnjih poslova. To znači da su ušle i civilna zaštita, i vatrogastvo, a stvaraju se preduvjeti da uđu i službe koje vrše građanske funkcije, znači izdavanje hrvatskih dokumenata. Postrojbe civilne zaštite započele su poslove asanacije terena, poslove zbrinjavanja sitne i krupne stoke, poslove zbrinjavanja napuštene pokretne i nepokretne imovine, najprije u naseljenim mjestima, a ovih dana započinje onda i nenaseljena mjesta, vjerojatno tijekom ovih dana. Svim ljudima koji prebivaju na oslođenom postu... oslobođenom prostoru, koji su ostali i koji će se vratiti – naši prognanici, mi jamčimo osobnu sigurnost i sigurnost njihove imovine, jamčimo im pravni i javni red i mir. Hvala lijepa.

novinar: *Hvala ministru Jarnjaku.*

(kraj video snimka)

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, postoji još jedno pitanje spomenuto u Uvodnoj reči Tužilaštva, a odnosi se na navod da su Ministarstvo unutrašnjih poslova i ustavni poredak Republike Hrvatske uspostavljeni, ali su izneli i pored toga argumente da su svi znali da oni u stvarnosti nisu mogli da obavljaju svoj posao ili da nisu bili obučeni ili nisu bili spremni, a zatim je pomenuto i pitanje nadležnosti za sprovođenje istraga o zločinima koje su počinili vojnici. To pitanje je postavio novinar *Washington Posta* a ticalo se prelaska Armije BiH iz "Bihaćkog džepa" u Hrvatsku i navodnom spaljivanju nekih srpskih sela, i u vezi toga je postavljeno sledeće pitanje na koje je dobijen i odgovor.

(video snimak)

novinar Gene Rupert: *Gospodine ministre, Gene Rupert iz Washington Posta. Kakve informacije ima vaša Vlada o izveštajima o paljenju sela od strane Armije BiH koja je ušla na hrvatsku teritoriju kako bi podržala hrvatske vojne operacije?*

ministar Jarnjak: *Nemam informaciju o tome. Međutim, mi kad dođemo na to područje i na bilo koje područje dođemo, policija konstatira stvarno stanje, vrši uviđaj na svakom objektu i to zabilježi, konstatira, i iza toga vidi uzroke zbog kojih je došlo – da li je to ratno djelovanje ili je to nešto drugo. Iza toga ćemo moći i odgovorit na vaše pitanje sasvim konkretno.*

(kraj video snimka)

ADVOKAT MIŠETIĆ: Na dalje, časni Sude, 8. avgusta je važno primetiti da je uspostavljen pravosudni sistem na novooslobođenim područjima. Na tim mestima su uspostavljeni i civilni sudovi, u Kninu 8. avgusta, i imamo video snimak gde predsednik Vrhovnog suda Hrvatske i ministar pravde gospodin Šeparović 8. avgusta u Kninu uspostavljaju sudski sistem.

(video snimak)

novinar: *Predsjednik Vrhovnog suda Hrvatske Krunoslav Olujić i ministar pravosuđa Zvonimir Šeparović. U zgradi Općinskog suda održan je radni sastanak sa predsjednicima Županijskih sudova: Šibenika, Splita i Zadra. Zaključeno je kako u što skorijem vremenu treba proraditi Općinski sud Knin na čelu kojega će biti Milovan Ćurko.*

Krunoslav Olujić: *Ministar pravosuđa, odnosno nadležni Županijski sud, donio je rješenje o premještanju sjedišta, privremenog sjedišta Općinskog suda u Kninu iz Šibenika u... u Knin. Danas smo otvorili zgradu Knina, i činjenica da je od danas praktički otvorena zgrada Općinskog suda u Kninu znači da je i na ovim prostorima počela funkcionirati hrvatska pravna država, i da se počela ostvarivati vladavina prava kao jedno od temeljnih načela hrvatskog ustavnog poretka.*

Zvonimir Šeparović: *Siguran sam da je to jedan novi početak, jedan početak gdje će Općinski sud u Kninu garantirati sva ljudska prava svim građanima koji žive ovdje i doprinjeti vladavini ustava i zakona Republike Hrvatske.*

novinar: *Boravak na oslobođenom području visoko izaslanstvo nastavilo je posetom Drnišu.*

(kraj video snimka)

SUDIJA ORIE: Izvolite nastavite.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Sada, ja ponovo želim da... još jednom želim da naglasim zbog čega smo prošli kroz sve ovo, a to je da se na to područje vratio ustavni poredak Republike Hrvatske i civilne institucije. Ova karta bi vas navela da poverujete... zločini počinjeni posle *Oluje*, sve do 30. septembra stavljeni su na kartu koja pokazuje i ponašanje generala Gotovine tokom bitke koja je trajala samo četiri dana početkom avgusta meseca. Dakle, to bi moglo da vas navede da pomislite da je Hrvatska vojska držala ovo područje i bila odgovorna za bezbednost na ovom području sve do 30. septembra, a to nije bio slučaj. Tačno je to da Hrvatska vojska nije više imala kontrolu nad ovom teritorijom nakon što su prestala neprijateljstva 9. avgusta. General Gotovina je nastavio da izdaje naređenja o poštovanju discipline. Sledeće naređenje je izdao 10. avgusta: "Na osnovu informacija sa oslobođenih područja od strane Hrvatske vojske i njihove analize, kako bi se sprečila krađa, nedisciplinovano ponašanje i spasili ljudski životi, ovim naređujem: zabraniti samovoljno kretanje pripadnika Hrvatske vojske na oslobođenim područjima bez znanja..."

prevodioci: Molimo vas da usporite zbog prevoda. Hvala.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Izvinjavam se. Preći ću na tačku broj 2: "Preuzeti sve potrebne mere i u potpunosti sprovesti vojno disciplinovano ponašanje i održavanje reda u području odgovornosti. Sprečiti paljenja i sva druga protivzakonita dela. Preduzeti odlučne mere protiv svakog ko se ponaša nedisciplinovano." Kada govorimo o ubistvima, dokazi u ovom predmetu su takvi da ne postoji ni jedan jedini dokaz koji bi pokazao da je general Gotovina ikada imao neku informaciju da je bilo ko protivzakonito ubijen. Tužilaštvo je juče govorilo o tome kako su jedinice za asanaciju bile potčinjene generalu Gotovini i da su o tome stizali

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

izveštaji nekom drugom, ali ja nisam čuo da je izveštaj ikada poslat generalu Gotovini u kojem su ga obavestili o bilo čemu vezano za nezakonita ubistva. Nije postojao nijedan razlog da bilo ko o tome informiše generala Gotovinu i zbog toga i nije bilo tih izveštaja. Nije bilo razloga, jer je civilna vlast bila nadležna u tom području. Civilna policija je imala primarnu nadležnost da istražuje blo koje ubistvo koje je neko počinio, da ga dokumentuje, da angažuje civilne tužioce i da sve to istraži. Nije nikada postojao nijedan razlog zbog čega bi neko obaveštavao generala Gotovinu o bilo kakvom nezakonitom ubistvu, a to se i nije nikada dogodilo. Ponovo se vraćam na *Ockhamovu oštricu*. Vi ćete videti časni Sude u ovom predmetu dokaze o tome da uprkos činjenici da je zaista bilo problema u koordinaciji i sprovođenju planova bezbednosti na tom području, iz hrvatske Vlade niko nije ikada poslao poruku generalu Gotovini da on mora da preduzme neke mere. Niko ga nije pozvao na sastanak kako bi mu rekao: 'Mi ne možemo da radimo naš posao. Moraš nešto da preduzmeš.' Međunarodne agencije i organizacije u tom regionu takođe nisu tražile sastanak sa generalom Gotovinom kako bi ga obavestile o tome da se čine zločini, zato jer on nije bio osoba zadužena za bezbednost na tom području. Mi ćemo vam prikazati tokom suđenja video snimak sastanka generala Gotovine i kanadskog generala Foranda od 8. avgusta. Na tom snimku ćete videti da su generala Gotovinu samo hvalili, njegovo ponašanje tokom neprijateljstava, i činjenicu da kada je povratio grad Knin, da ga je predao u ruke civilnim vlastima. Iako mi ne sporimo da su se incidenti ubistava zaista i dogodili, činjenica je da postoje i neki drugi incidenti koji će biti osporavani u ovom predmetu. Postoje situacije, kao što Pretresno veće zna, u kojima uzrok smrti nije utvrđen ili nije pronađeno telo. I zaista, čak i danas na listi ubistava Tužilaštva se nalazi više imena za koje se ispostavilo da se radi o jednoj osobi. Tako da ćemo mi proći kroz te dokaze tokom suđenja časni Sude, a od vas tražimo da imate na umu da Tužilaštvo mora jasno da dokaže da neko nije bio borac. Dokazi će na ovom suđenju pokazati, i to prema iskazima samih generala krajiških Srba, da je prosečna starosna dob vojnika krajiških Srba bila 47 godina. Nekoliko četa u sastavu RSK imalo je prosečnu starosnu dob od 56 godina. Ukoliko je to prosek, onda je sasvim verovatno da je bilo ljudi i preko 60 godina starosti koji su bili aktivni borci. Zbog toga mi tražimo od Pretresnog veća da to ima na umu, kao i da Tužilaštvo dokaže da svaka od tih osoba nije bila borac. U ovom trenutku je važno da se ponovo naglasi zbog čega je uvod o kontekstu šta se događalo bio važan. General Gotovina bio je u Bosni godinu dana, i samo se na kratko vratio u Hrvatsku kako bi rukovodio Operacijom Oluja. On je aktivno učestvovao u borbama od 23. jula u operaciji poznatoj kao *Leto 95* pa sve do 10. avgusta se aktivno borio, kao i njegove trupe na liniji fronta. Po naređenjima njemu nadređenih, dobio je odsustvo 11. avgusta. On je u to vreme od nedavno bio oženjen i otišao je i proveo je pet dana na hrvatskim ostrvima. To je za nas relevantni dokaz, jer ćete vi na kraju zaključiti koje su tačno bile odgovornosti generala Gotovine koje su mu dodeljene od strane njemu nadređenih. Mi tvrdimo časni Sude da je general Gotovina bio operativni komandant koji je od svojih nadređenih dobio zadatak da sprovodi ofanzivne operacije i da bude fokusiran i spreman za sledeću fazu neprijateljstava, koja su se uskoro i dogodila. I zaista, to se dogodilo toliko brzo, da je tokom odsustva generala Gotovine 13. i 14. avgusta general Mladić upravljao protivofanzivom prema snagama generala Gotovine u Bosni, pri čemu je ubijeno 28 pripadnika Hrvatske vojske. Kao rezultat te protivofanzive, general Gotovina je skratio svoje odsustvo kako bi ponovo preuzeo komandu. General Gotovina je bio preokupiran događajima u Bosni. To je bio zadatak koji su mu dodelili njegovi vojni komandanti, a područje u njegovoj pozadini koje je tada bilo oslobođeno i ponovo u sastavu ustavnog poretka Republike Hrvatske, namerno je bilo ostavljeno drugim agencijama Vlade Hrvatske kako bi delovale u skladu sa zakonom i u skladu sa njihovim obavezama koje su proizlazile iz Ustava Republike Hrvatske. Mi tvrdimo

ovom Pretresnom veću kako on, da je bilo ko smatrao na čelu Hrvatske države da je general Gotovina bio odgovoran za bezbednost, u tom slučaju ne bi dobio pet dana odsustva za odmor. Umesto toga, to odsustvo je odobreno i njemu i njegovim jedinicama na prvoj liniji, i to u isto vreme, budući da su bile u aktivnoj borbi 17 dana. Oni su bili na odsustvu. I zaista, kada se general Gotovina vratio već 16. avgusta, sledećeg dana je bio pozvan da dođe u Zagreb, jer se u Zagrebu nalazila visoka delegacija Sjedinjenih Država koju su predvodili gospodin Holbrooke i general Wesley Clark, kako bi razgovarali o daljim hrvatskim aktivnostima u Bosni. General Gotovina se nalazio u Zagrebu, pripremajući sledeću fazu neprijateljstva kako bi se general Mladić porazio na bojnopolju. Kao što ste ranije čuli, predsednik Clinton je bio uveren kako samo poraz Mladićevih snaga može da dovede do pregovora koji će na kraju dovesti do Dejtonskog mirovnog sporazuma. Niko u Vladi Hrvatske, kao i niko u međunarodnim snagama ili u organizacijama na terenu nije smatrao generala Gotovinu kao osobu kojoj se treba obraćati u vezi rešavanja pitanja bezbednosti. Svi su razumeli, uključujući i komandante UNCRO-a u Kninu, da je general Gotovina u Bosni i da ima druge zadatke i da je imao drugačije ciljeve. Časni Sude, general Gotovina nije bio *Superman*. On je bio i jeste čovek sa ograničenim kapacitetima. Baš kao što je to navedeno u *Predmetu von Leeb*, on je bio ovlašćen da se oslanja na te druge institucije, da se oslanja na komandante u svojoj pozadini, da se oslanja na civilnu vlast Republike Hrvatske kako bi se oni pobrinuli za bezbednosnu situaciju. On je uradio svoj posao. On je porazio... on je ispunio ciljeve koji su mu bili postavljeni, a to je bilo da pobedi u ratu. I on je to izvršio tako što je sve vreme izdavao naredjenja u kojima je energično svoje jedinice podsećao na njihove obaveze, osnovao je programe za obuku, pozivao je katoličke biskupe, i stalno je pokušavao da tu novu vojsku, koja 1991. godine nije još ni postojala, dovede na profesionalni nivo. I ja vam kažem časni Sude da tokom tri godine, kada je general Gotovina obavljao svoj posao, da je on to činio plemenito. Usušujem se da kažem da ne znam druge komandante koji bi taj posao bolje obavili. Zaista je bilo problema prilikom uspostavljanja reda i zakona u tom području. Slažemo se sa tim navodima. Ali pitanje je sa kojom namerom? Iz naše perspektive posmatrano, osnovni problem u ovom predmetu je taj što Tužilaštvo kreće od pozicije, isto kao i neki svedoci Tužilaštva – da se dogodio zločin, i da bi, pošto se zločin dogodio, i to na rasprostranjenom nivou, Pretresno veće onda trebalo da pretpostavi ili da dođe do zaključka da je to naredeno "sa vrha". Gospodin Tieger je juče nekoliko puta ponovio: "Ovo je kriminal. Zar ništa ne može da se učini?" Ali gospodin Tieger je tokom jučerašnjeg izlaganja izbegao da iznese i jedan konkretan predlog Tužilaštva ili bilo kog svedoka Tužilaštva šta oni smatraju da se moglo uraditi kako bi se materijalno izmenila situacija koja je postojala u vreme kada je Hrvatska uzela 10.500 kvadratnih kilometara teritorije i pokušala da uvede vladavinu zakona u relativno kratkom vremenskom periodu. Postoji razlog zbog čega Tužilaštvo i njihovi svedoci izbegavaju razlog da o tome govore, jer odgovor nije lak. Mora se postaviti pitanje: da to nisu bile Hrvatske snage ili hrvatska Vlada ili hrvatska policija, već da su to područje preuzele najbolje borbene snage na svetu, privržene međunarodnom humanitarnom pravu – NATO, ili da je civilna vlast bila prepuštena svetskim borbama za ljudska prava, Ujedinjenim nacijama, da li bi oni preduzeli korake koji bi jednostavno razrešili probleme u trenutku, kao što to Tužilaštvo implicira? Ne moramo da nagađamo kako bismo odgovorili na to pitanje. Mi ćemo stalno ponavljati pitanje svedocima Tužilaštva šta bi oni rekli - koji su to bili tako očigledni koraci koje je trebalo preduzeti, a nisu bili preduzeti, i koji to propust da se preduzmu ti koraci može predstavljati namerni nehat ili tolerisanje zločina koji je izvršen na tom području. Tražićemo od svedoka da uporede situacije, posebno od međunarodnih svedoka koji su kasnije bili uključeni i u događaje na Kosovu 1999. godine. Želimo da razgovaramo i o toj situaciji, jer smatramo da je važno da Pretresno veće ima nekakav referentni okvir kada

bude procenjivalo te činjenice. Kako su NATO i UN izvršili svoju dužnost kada su imali zakonska ovlašćenja na Kosovu posle juna 1999. godine da štite civile, da štite njihovu imovinu, i da održavaju vladavinu zakona i reda? Videćete da statistika pokazuje da su se slično onom što se dogodilo u Hrvatskoj pojavili isti problemi za NATO i UN na Kosovu. Prema podacima Human Rights Watcha, šest meseci posle preuzimanja kontrole na Kosovu od strane međunarodne zajednice, ubijeno je 1000 srpskih civila, uništeno je na desetine hiljada srpskih kuća, nebrojena imovina je opljačkana, potpuno ili delimično je uništeno 76 pravoslavnih hramova. Pitanje koje se postavlja je: ako je tako jednostavno uspostaviti zakonski poredak na teritoriji od 10.500 kvadratnih kilometara, a ja sam primetio da i Kosovo i takozvana Krajina imaju otprilike oko 10.500 kvadratnih kilometara teritorije, ako je to tako jednostavno, zbog čega onda NATO i UN to nisu mogli da urade? Priznajem da poređenja neće biti idealna, ali mi moramo u ovom predmetu da vidimo kakve su stvarne bile bezbednosne mogućnosti. Kakvi su stvarni resursi bili hrvatske Vlade, hrvatskog Ministarstva unutrašnjih poslova i Hrvatske vojske kako bi se uspostavio red? Gospodin... tužilac je juče otvoreno rekao da je to bila situacija u kojoj, u skladu sa statističkim podacima koje sam naveo na početku naše uvodne reči, da je na tom području 1991. godine živelo 44.000 Hrvata. Do 1995. godine bilo ih je manje od 500. To znači da se njih 43.500 sa svojim porodicama vratilo u područje koje je bilo razoreno. Kada su NATO i UN objašnjavali zbog čega nisu mogli da drže kontrolu na Kosovu, rekli su istu stvar: "Ne možemo da držimo kontrolu tamo gde se ljudi vraćaju svojim kućama i gde odluče da preuzmu zakon u svoje ruke ili da traže osvetu." Dokazi će pokazati, a posebno prepiska koju ćete videti u ovom predmetu da hrvatske vlasti, vojna policija, civilna policija i ostali nisu samo sedeli na rukama i ništa nisu preduzimali dok se ta situacija nastavljala. Postojala je stalna prepiska između hrvatskih institucija u tom periodu. Održavani su sastanci, jer je namera bila da se osigura da objavljeni planovi i naređenja odmah i pre *Operacije Oluja* budu efektivno primenjeni. Činjenica da hrvatske vlasti u tome nisu bile sasvim efikasne ne znači da su oni imali zločinačku nameru. Mi tražimo od Pretresnog veća da tu činjenicu ima na umu. Mi tražimo da primi k znanju poređenja koja ćemo napraviti kao i pitanja koja ćemo postaviti međunarodnim svedocima u ovom predmetu o konkretnim koracima koji su bili tako očigledni - kada je njihovo nepreduzimanje moglo da predstavlja namerni nehat od strane hrvatske vlade. Bez obzira na to, dokumenti iz tog vremena i Ministarstva unutrašnjih poslova i vojne policije pokazuju da su mere bile preduzimate. Ja ovde ne kažem da su sve te mere bile efikasne i da su svi zločini bili krivično procesuirani. Međutim, ovo su statistički podaci od 16. septembra 1995. godine koji dolaze od vojne policije. Po generalu Laušiću... ako... gospođo sekretarko, ako biste mogli da pokažete dokument. General Laušić je 16. septembra dostavio izveštaj. Opet podsećam Pretresno veće da se on nalazio na čelu vojne policije. Ovaj izveštaj je važan iz više razloga. Prvo, jer vojno gledano, osoba koja komanduje određenim snagama, na kraju i šalje izveštaj kako bi objasnio šta su on i njegove jedinice učinili pod njegovom komandom. General Laušić je dostavio izveštaj o tome šta je vojna policija uspešla da uradi tokom šest nedelja – od početka *Operacije Oluja* pa do 16. septembra. I ovo je snažan pokazatelj časni Sude da teorija Tužilaštva koju je juče iznelo – da je general Gotovina komandovao vojnom policijom – jednostavno nije tačna. Pored toga, ovaj dokument gospodina Laušića pokazuje šta je Hrvatska vojna policija uradila, i tu se kaže: "Vojna krivična policija u saradnji sa kriminalističkom policijom MUP-a Republike Hrvatske, procesuirala je 321 zločin: 13 ubistava, 18 slučajeva nesretnih stradanja pripadnika Hrvatske vojske, 191 slučaj paljenja, 13 slučajeva podmetanja eksploziva i 86 slučajeva pljačkanja, krađa. Od poznatih počinioca gore navedenih zločina, 79 su pripadnici Hrvatske vojske, a 274 su civili." 2. oktobra, ministar Unutrašnjih poslova Jarnjak podneo je izveštaj Državnom tužiocu Hrvatske u kom ga

obaveštava šta je do tada postignuto. I to će biti dostavljeno za usvajanje u dokaze Pretresnom veću. 2. oktobra. Vi možete da vidite tabelarni prikaz po Policijskim upravama za period od 22. avgusta do 2. oktobra za ubistva, paljenja i podmetanje eksploziva, kao i uklanjanje imovine, što je u stvari krađa. Tu vidite Zadar – Knin: 28 istraženih ubistava, 162 slučaja paljenja, tri podmetanja eksploziva i 132 krađe. Šibenik, videćete statistiku za Šibenik, i ispod toga ukupne brojeve uviđaja na licu mesta, kao i profil počinioca. I ponovo u Zadarsko-kninskoj policijskoj upravi: 192 uviđaja, poznati počinioci... izvinjavam se. Samo da kažem Pretresnom veću da smo to tek sinoć preveli. Zadar-Knin, 28 pripadnika Hrvatske vojske, 194 civila, jedna osoba u vojnoj uniformi, ali koji je u stvari bio civil, i 15 nepoznatih počinilaca. Ovo je statistika za koju ja opet kažem da ne znači da su svi zločini procesuirani u tom području, ali svakako pokazuju nameru Republike Hrvatske da se zločini procesuiraju, i pored toga, iz perspektive našeg klijenta, pokazuju da za njega nije bilo nikakvog razloga da se odjednom vrati u Hrvatsku i da se sam nametne u nekoj formi koju bismo mogli da opišemo kao državni udar – da on preuzima kontrolu od legitimnih civilnih vlasti. Jer civilna vlast i civilne institucije imaju primarnu odgovornost da obezbede to područje, da sprovedu istrage, bez obzira na to da li je počinilac vojnik ili civil, i da se nakon završene istrage to potom prosleđuje Tužilaštvu, državnom ili vojnom, i da na kraju sudovi to procesuiraju. Još jednom podsećam Sud da ni u jednom trenutku niko nije došao generalu Gotovinu i rekao mu: "Sistem ne funkcioniše. Ne možemo da se nosimo s tim. Ti moraš da učiniš nešto." To se nije dogodilo. Zbog čega se to nije dogodilo? Jer je tokom tog perioda koji statistika prikazuje, kao što vidite datume na tim dokumentima, general Gotovina rukovodio operacijom u Bosni koja je poznata kao *Operacija Maestral*. Početkom oktobra se nalazio u Bosni gde je rukovodio operacijom *Južni potez*. I razumljivo je da general Gotovina nije mogao da se bavi sa previše stvari. On je upravljao ofanzivnim operacijama u jednoj stranoj zemlji, a ta su pitanja bila prepuštena drugim nadležnim institucijama. Časni Sude, mi još jednom u zaključku kažemo da je general Gotovina čovek koji se krajem jula 1995. godine našao u okolnostima kada su bosanski Srbi igrali svoju završnu igru. Ovog jutra vam sve to nije bilo prikazano kako bismo branili ili pružili dokaze o legitimnosti *Operacije Oluja*. Ti su dokazi važni zbog spoznaje kao i zbog obaveza generala Gotovine tokom celog perioda koji pokriva Optužnica. Vi morate znati šta su bosanski Srbi radili u Bosni u julu 1995. godine, jer je generalu Gotovini primarni zadatak bio da zaustavi ono što se dešavalo u Bosni u julu mesecu 1995. godine i dalje. Vi morate da shvatite kontekst - da je general Gotovina, kao što je general Mladić rekao na video snimku koji smo vam prikazali, kada je general Mladić odgovorio na pitanje koje mu je postavljeno: "Da li su sada Hrvatske snage previše razvučene?" on je odgovorio: "Ja vam neću odgovoriti na to pitanje, ali sačekajte pa ćete videti." Onaj o kome je govorio bio je general Gotovina i njegove snage. Kroz ceo ovaj period general Gotovina se bavio stvarima vezanim za Bosnu, i kao što sam rekao, *Operacija Oluja* je za njega bila skretanje u levo, kako bi završio tu operaciju, vratio se nazad, konsolidovao svoje snage i nastavio da se bori protiv gospodina Mladića. Mi sa dužnim poštovanjem tvrdimo časni Sude, da ćete vi na kraju dokaznog postupka Tužilaštva zaključiti da se general Gotovina sve vreme ponašao u skladu sa ratnim pravom, da je sve vreme rukovodio neprijateljstvima u skladu sa ratnim pravom i da ne postoje dokazi o bilo kakvom prekomernom granatiranju Knina. U stvari, mnogi dokazi prikazuju suprotno – da je general Gotovina stalno ponavljao naređenja svojim potčinjenima da poštuju ratno pravo i disciplinu. Imali ste priliku da vidite koliko je on energičan čovek kada je insistirao na tome, i mi verujemo da nije korektno da se to naziva stereotipnim naređenjima. Časni Sude, mi vam kažemo da je zaključak o...

SUDIJA ORIE: Gospodine Mišetiću, mislio sam da će moj govor tela i gledanje u sat tri ili četiri puta biti dovoljno za vas. Zatim sam počeo da prikupljam svoje stvari, ali...

ADVOKAT MIŠETIĆ: U redu. Poslednja rečenica.

SUDIJA ORIE: 30 sekundi.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Ni toliko. Mi vam tvrdimo, časni Sude, da ćete na kraju dokaznog postupka Tužilaštva zaključiti da nema dokaza i da ćete odbaciti Optužnicu u skladu sa *Pravilom 98*. Hvala vam, časni Sude.

SUDIJA ORIE: Hvala vama, gospodine Mišetiću. Time su završene uvodne reči onih strana koje su želele da ih iznesu. Sutra ujutro ćemo početi sa izvođenjem dokaza. Gospodin Tieger, pretpostavljam da je svedok koji je sutra na redu prisutan? Možda ćemo sutra, imajući u vidu dostavljeni podnesak, početi na privatnoj ili zatvorenoj sednici, kako bismo rešili taj tekući podnesak pre nego što saslušamo svedoka 136.
Prekidamo sa radom do sutra ujutro u 9.00 časova u istoj sudnici.

Sednica završena u 13.47 h.

Nastavlja se u četvrtak, 13. marta 2008. godine u 9.00. h.

